

Az életpálya-modul oktatásának módszertani megfontolásai a szakképzést előkészítő évfolyamon

---

Összefoglaló kiadvány

A kötet megjelenését az Innovációs és Technológiai Minisztérium
támogatta az SZFF/69-7/2021-ITM_SZERZ azonosítószámú projekt keretében

2022

ISBN 978-615-01-5590-6

Az életpálya-modul oktatásának módszertani megfontolásai a szakképzést előkészítő évfolyamon

Összefoglaló kiadvány

A kötet megjelenését az Innovációs és Technológiai Minisztérium támogatta az SZFF/69-7/2021-ITM_SZERZ azonosítószámú projekt keretében

2022

ISBN 978-615-01-5590-6

Szerzők:

Buzgó Éva
Dervalics Dóra
Glien Helga
Katona Miklós
Nagy Zita Éva
Törkenczy Tibor

A program megvalósulásában közreműködtek:

Biró Botond
Czoch András József
Dekiszkyné Fejér Rita
Dobai Edit
Galsa László
Kovács Szilvia
Móré Zsuzsa
Németh Szabolcs
Turmezei Mónika
Vajó György

Szerkesztő:

Török Réka

Szakmai lektor:

Fodor Gábor

Grafikai és nyomdai munkálatok:

Morena Nyomda www.morena.hu

Kiadó:

Kilátó Piarista Pályaorientációs és
Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani
Központ

Felelős kiadó:

Katona Miklós igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ.....	5
I. BEVEZETÉS.....	6
A KIADVÁNY CÉLJA ÉS FELÉPÍTÉSE	7
II. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL OKTATÁSÁNAK MÓDSZERTANI MEGALAPOZÁSA	8
II.1. A MODULÁRIS RENDSZER AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAMON	8
II.2. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL FEJLESZTÉSI IRÁNYELVEI	10
KAPCSOLÓDÁS A SZAKKÉPZÉS 4.0 IRÁNYELVEIHEZ.....	10
II.3. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL TARTALMI ELEMINEK KIJELÖLÉSE.....	11
II.4. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL OKTATÁSÁHOZ SZÜKSÉGES PEDAGÓGUSI KOMPETENCIÁK	13
II.5. A TANULÁST ELŐSEGÍTŐ, AZ ÉLETPÁLYA-MODULT KIEGÉSZÍTŐ SPECIFIKUS TEVÉKENYSÉGEK.....	15
III. FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAM ÉLETPÁLYA-MODULJÁNAK KERETÉBEN.....	18
III.1. TANULÁSI KOMPETENCIA	20
III.2. PROBLÉMAMEGOLDÁSI KOMPETENCIA	21
III.3. EGYÜTTMŰKÖDÉSI KOMPETENCIA	22
III.4. TERVEZÉSI KOMPETENCIA	23
III.5. DÖNTÉSI KOMPETENCIA	24
III.6. MUNKAVÁLLALÁSI, VÁLLALKOZÓI KOMPETENCIA	25
IV. AZ EGYÉNI KIBONTAKOZÁST SEGÍTŐ FOGLALKOZÁSOK RENDSZERE - AZ ÉLETPÁLYA-MODUL TEMATIKUS EGYSÉGEI ..	27
IV.1.1. CSALÁDI ÖRÖKSÉG.....	30
IV.1.2. ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK.....	33
IV.1.3. ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK.....	35
IV. 2. PÁLYAISMERET.....	39
IV.2.1. MUNKAMÓDOK.....	40
IV.2.2. MUNKAKÖRNYEZET.....	42

IV.2.3. SZAKMÁK	43
IV.3. TERVEZŐI GONDOLKODÁS	45
IV.3.1. PROBLÉMA DEFINIÁLÁSA, KUTATÁS	46
IV.3.2. ÖTLETELÉS.....	49
IV.3.3. PROTOTÍPUS KÉSZÍTÉS.....	50
IV.4. DÖNTÉSI STRATÉGIÁK	53
IV.4.1. MILYEN A JÓ DÖNTÉS?.....	54
IV.4.2. DÖNTÉSI SZEMPONTOK, ÉRVELÉS ÉS PRIORIZÁLÁS.....	57
IV.4.3. ÉLETPÁLYA-DÖNTÉSEK	61
IV.5. CÉLOK.....	63
IV.5.1. CÉLKIJELÖLÉS	64
IV.5.2. ÉLETCÉLOK	65
IV.6. MUNKAERŐPIACI ISMERETEK.....	68
IV.6.1. ÖNÉLETRAJZ, MOTIVÁCIÓS LEVÉL	69
IV.6.2. DIÁKMUNKA.....	71
V. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL MÉRÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	74
V.1. AZ ÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA.....	74
V.2. ÉLETPÁLYA-KOMPETENCIÁK MÉRÉSE	77
V.3. AZ ORIENTÁCIÓS ÉV TANULÓI ÉRTÉKELÉSE A PROGRAMFEJLESZTÉS VÉGÉN	77
V.4. AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAM PROGRAMFEJLESZTÉSÉNEK MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI SIKERKRITÉRIUMAI	79
BIBLIOGRÁFIA	82
VI. MELLÉKLETEK	84
VI.1. TANMENET ÖSSZEFOGLALÁSA.....	84
VI.2. ÓRAVÁZLAT SABLONJA.....	85
VI.3. DIÁK ÉRTÉKELÉS	86
VI.4. PEDAGÓGUSI ÖNÉRTÉKELÉS	87
VI.5. ÉRTÉKELÉSEK ÖSSZEGZÉSE	88

KÖSZÖNTŐ

A jelenlegi hazai munkaerőpiaci helyzetben felértékelődnek azok a tevékenységek, amelyek fejlesztik a diákok életpálya-építési kompetenciáit, amelyek által növekszik az adekvát pálya- és szakmaválasztások száma, csökken a lemorzsolódás és erősödik a keresletvezérelt szakképzés.

A szakképzést előkészítő évfolyam életpálya-modulja a szakképzési rendszer megújításának egyik fontos eleme, amely hozzájárul a tanulók sikeres szakmaválasztásához.

Jelen fejlesztés elősegítette, hogy a diákok önismereti módszerekkel felismerjék erősségeiket és fejlődjenek az életpálya-sikerességüket meghatározó kompetenciáikban. Ennek, valamint az egyes szakmák megismerésének köszönhetően a diákok számára lehetővé válik, hogy minél inkább személyiségüknek és képességeiknek megfelelő szakmát választhassanak. A fejlesztés azt is lehetővé tette, hogy amennyiben a fiatal mégsem a szakmatanulást preferálta, rugalmasan tudjon váltani és tanulmányait technikumban vagy gimnáziumban folytathassa.

A programfejlesztésben csaknem 30 munkatárs működött közre team munkában. A program egyik különlegessége, hogy a foglalkozások páros óravezetéssel történtek, a Fejlesztő Központ munkatársainak és az iskola szakmai oktatóinak részvételével.

A többéves közös munka alatt sikerült megtalálnunk azokat a megközelítéseket, módszereket, amelyek sikerre tudják vinni a diákokkal és trénerpárokkal való együttműködést.

A fejlesztések kivitelezésében nyújtott munkáért ezúton is köszönetet mondunk minden munkatársunknak és partnerünknek!

Bízunk benne, hogy a kifejlesztett tartalmi és módszertani eszközök nem maradnak az iskola, illetve a Fejlesztő Központ falai között, hanem proaktív tudásmegosztásunk eredményeit más szakképző intézmények is alkalmazni fogják, ezáltal a magyar szakképzési rendszerbe is szervesen be fognak épülni.

Katona Miklós

Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Galsa László

Piarista Szakképző Iskola

I. BEVEZETÉS

A Gödön működő Piarista Szakképzési Centrumban 2018 őszétől induló orientációs tanév az egyéni tanulási utak pedagógiáján, az egyéni és csoportos kísérése, a személyes pályaorientáción és az életpálya-tanácsadáson keresztül felmenő rendszerben újítja meg a szakképzést.

Az előkészítő évfolyam célja a fiatalokat szüleikkel együtt segíteni abban, hogy tudatosan válasszanak tanulási életútjaik között. Mindemellet megalapozza a szakképzést olyan alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztésével, amelyek az Ipar 4.0 és a jövő munkakörnyezetéhez illeszkednek.

A 2020/2021-es tanévben zárult az a komplex programfejlesztési időszak, melyben a Piarista Szakképző Iskola a Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központtal együttműködve kidolgozott és megvalósított egy heti rendszerességű, 90 perces, tanmenetbe ágyazott életpálya-tervezési modult, valamint komplex mérési módszertannal mérte az orientációs évben tanuló diákok életpálya-kompetenciáit, összehasonlítva a tanév során létrejött változásokat.

Az orientációs évfolyam három párhuzamos báziscsoportjában tanuló diákok számára kialakított program célja az életpálya-tervezéshez kapcsolódó döntési folyamatok tudatosítása a tanulók személyiségfejlődésének támogatásával, az életkorukhoz és a csoportfolyamat során megfogalmazott igényeikhez megfelelően illesztett kognitív ismeretekkel és korszerű munkaerőpiaci információk megismertetésével.

A páros vezetésű életpálya-modul legfőbb tartalmi elemei közé tartozott a tanulók életpálya-kompetenciáinak fejlesztése, a szakmák élményalapú megismertetése és a tanulók fejlődéséhez segítő párok (kísérők) biztosítása.

Kiemelt célunk volt, hogy a modell során kidolgozott és tesztelt program disszeminálható és multiplikálható legyen, tapasztalatai és eredményei felhasználhatóak legyenek a szakképzésben oktató pedagógusok, fejlesztő szakemberek számára is.

A KIADVÁNY CÉLJA ÉS FELÉPÍTÉSE

E kiadvány célkitűzése az életpálya-modul felépítésének bemutatása és azoknak a megvalósító pedagógusoknak a támogatása, akik orientációs évfolyamot működtetnek vagy terveznek indítani.

Ennek mentén a II. fejezet célja az orientációs program pedagógiai rendszerén belül az életpálya-modul módszertani megalapozásának bemutatása, amelyben kitérünk a koncepció alapjaira, célrendszerére és elveire is.

A III. fejezet részletesen összefoglalja a modul keretében fejlesztendő legfontosabb kompetenciákat, míg a IV. fejezet az életpálya-modul felépítéséről és megvalósításáról szól. Részletesen bemutatjuk a modul struktúráját és beépülését az orientációs évfolyamba, a tanulásszervezés lehetőségeit, a modul oktatásának célszerű útjait.

Az V. fejezet célja az életpálya-modulban bekövetkező, a tanulók életében tetten érhető változások összefoglalása, amelyhez a mérések és az értékelések nyújtottak támpontokat.

Az összegzést követően kaptak helyet a Mellékletekben az értékelt területek és azok sablonjai.

E kiadvány tehát túlmutat az életpálya-modul leírásán, a kötetet úgy állítottuk össze, hogy az gyakorlati útmutatásként szolgáljon a program működtetőinek.

II. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL OKTATÁSÁNAK MÓDSZERTANI MEGALAPOZÁSA

A kutatási tapasztalatok alapján a tanulóknak a munka világáról szóló információi nem elégségesek annak ellenére, hogy az életpálya-építéshez kapcsolódó kulcsfontosságú kérdéskörrel van szó.

A tanulóknak fontos tudniuk, hogy az adott tantárgyak:

- hogyan hasznosíthatóak a későbbi munkavégzésük során,
- melyik foglalkozáshoz milyen tanulási útvonalak vezetnek,
- milyen munkaerőpiaci lehetőségek jellemzőek az adott régióban,
- az adott szakma területén milyenek az elhelyezkedési esélyeik.

Az orientációs évfolyam moduljainak műveltségterületei közül az életpálya-modul tanulási tartalmi meghatározásában kiemelt szerepe van a 21. századi munkaerőpiaci elvárásoknak.

Az életpálya-modul alapvető célja a sikeres szakmaválasztás érdekében:

- a pályaeérdeklődés és a személyes erősségek, kompetenciák feltárása és ezek megerősítése,
- a tanulók szakmaismeretének elmélyítése,
- a munkaerőpiacra történő felkészítés.

II.1. A MODULÁRIS RENDSZER AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAMON

Az orientációs év során a tananyagtartalmak aktív *tanulás útján* való elsajátítása a cél, melynek fontos eleme a *tanulási eredmény alapú megközelítés*. A tanulási eredmény mentén való gondolkodás arra fókuszál, hogy a tanuló mit tud, mit ért, mire képes és miért vállal felelősséget egy tanulási folyamat lezárását követően, függetlenül attól, hogy hol, hogyan, mikor szerezte meg ezeket a kompetenciákat.

A *kompetenciaalapú fejlesztés és tanterv* lehetővé teszi a merev tantárgyi határok feloldását, az integrált tudás közvetítését, a moduláris rendszer alkalmazását. A *modulrendszer megkönnyíti a rugalmas tanulásszervezést*, az epochális¹ és projektszerű elrendezést és/vagy projekthetek, projektnapok szervezését.

---

¹ Az epocha tudástartalom, tananyag olyan felépítése, melyben az egyes témán, „epochán” belül tömbösítve tárgyaljuk a logikailag összetartozó tantárgyak ismereteit, tudáselemeit (pl. kémia-fizika biológia, de akár a művészet-irodalom- történelem). Az epochális oktatást tantárgy tömbösítésnek is nevezik, ahol tehát a téma (pl. vendéglátás, ruhaipar) lesz a szervező erő és nem a hagyományos tantárgyi logika.

A *tanulási modul* egy tartalmilag viszonylag jól körülhatárolható tanulási egység, amely általában valamilyen nagyobb terjedelmű tanítási-tanulási program önállóan is felhasználható része.

A projektszerű modulrendszer azáltal fejleszti a tudást, hogy egy, a tanulók számára vonzó, életszerű, szakmacsoporthoz köthető probléma köré rendezi a releváns ismereteket, műveleteket – ahogyan tesszük ezt később, amikor bármilyen szakmai vagy hétköznapi kihívással nézünk szembe. Összességében a projektszerű modulok során megszerzett tudás saját élményű, életszerű, használható, sokáig őrzött és sokszínű lesz.

Egy projektszerű modul feldolgozása hozzávetőlegesen négy hét, amely történhet:

- projekthétben,
- a tanítási hét folyamatában egy meghatározott sávban vagy
- a tanítási hét meghatározott tömbjében, legalább kettő tanítási napon.

Az egyes projektszerű modulok részletes leírást adnak:

- a célokról,
- a fejlesztendő kompetenciákról,
- a követelményekről,
- a tartalomról,
- egy-egy téma feldolgozásának módszertani lehetőségeiről,
- a tanulói tevékenységekről,
- az ajánlott tanulói eszközökről és az értékelésről (eszköztár, módszer), továbbá
- az időkeretekről.

A projektszerű modulok nemcsak iskolai, osztálytermi, tanórai keretek közötti tanulást ösztönöznek, hanem felkínálnak az előbbieken túli tanulási tevékenységeket is és szervesen beépítik a job shadowing lehetőségeit.

A projektszerű moduloknak nincs előre meghatározott sorrendje, és célszerű, ha kiválasztásuk az aktuális diákcsoporthoz szükségesletei és a helyi lehetőségek figyelembevételével történik.

Az egyes modulok nem különböző szinteket jelentenek, de a választható tevékenységekkel lehetőséget adnak az adaptív oktatásra.

Valamennyi projektszerű modullal szemben követelmény, hogy a diákok számára érdekes és releváns legyen, valamint hozzájáruljon a tanulók orientációs évben kiemelt kompetenciáinak fejlesztéséhez. A projektszerű modulok segítséget adnak a személyre szabott tanuláshoz a tanulók előzetes tudásának megismerését segítő feladatokkal, fejlesztő, támogató értékelési eljárások, technikák kidolgozásával, alternatív tanulási utak felvázolásával, tanulói sajátosságokhoz igazodó tanítási, tanulási módszerek, eszközök kialakításával. (Czető és mtsai, 2021).

Az életpálya-modul oktatásának kiváló megközelítése ez a tanulásszervezési logika, hiszen ebben túl lehet lépni a tantárgyak keltette korlátokon.

Ha a tudás célja a cselekvésre való képesség, a problémák megoldására való felkészülés, akkor olyan tanulási folyamatot és környezetet érdemes tervezni, amelyben mindezek fejlődhetnek.

II.2. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL FEJLESZTÉSI IRÁNYELVEI

A folyton változó munkaerőpiac és a hagyományos karrierutakat felváltó munkavállalás következtében az iskolákra egyre nagyobb felelősség hárul a diákok életpálya-építésének támogatása területén. (OECD, 2015).

Az orientációs évfolyam életpálya-moduljának tartalmi kidolgozása a Szakképzés 4.0 koncepció 21. stratégiai beavatkozási pontjában kijelölt célok mentén nagy körütekintést igényelt.

Fejlesztéseink módszertanában egyaránt támaszkodtunk olyan szakpolitikai elemzésekre, amelyek hangsúlyozzák a pályaaorientációs beavatkozások hiányosságait és utalnak a fejlesztendő területekre, valamint figyelembe vettük a digitális oktatás legfontosabb eszközeit, amelyek segíthetik az életpálya-modul szakszerű és hatékony megvalósítását.

Mivel az orientációs program **alapvető célja az életpálya-tervezés és pályaaorientáció elősegítése**, elkerülhetetlen volt a 9. évfolyamos tanulók életpálya-fejlődési sajátosságainak és a célkorosztályhoz illeszthető munkaformák, pedagógiai módszerek elemzése.

A **tematikus egységek kidolgozásának vezérfonala** az volt, hogy az alkalmazott gyakorlatok:

- segítsék felismerni az egyén készségeit, érdeklődési köreit, meggyőződéseit, értékeit, munkavégzési szokásait és személyes tulajdonságait, illetve
- támogassák a tanulók személyes adottságainak és érdeklődésének megfelelő képzéssel a foglalkoztatással kapcsolatos észszerű döntéseinek meghozatalát, a sikeres egyéni életút kialakítását.

A fejlesztés módszertanának megalapozása érdekében:

- definiáltuk a fejlesztendő életpálya-kompetenciák körét;
- komplex mérési módszertan készült el az életpálya-kompetenciákban bekövetkezett változások mérése érdekében;
- lezajlott az életpálya-modul tematikájának, majd foglalkozásterveinek összeállítása;
- elkészültek az életpálya-modul értékeléséhez szükséges kérdéssorok.

KAPCSOLÓDÁS A SZAKKÉPZÉS 4.0 IRÁNYELVEIHEZ

Az életpálya-modul céljai és tartalmi elsősorban a pályaaorientációs szakpolitikai irányelvek mentén szerveződtek, amelyek

- a szolgáltatások hozzáférhetőségére,
- a pályafutás során felhasználható életpálya-építési készségek fejlesztésére,
- az infokommunikációs technológiák magasabb fokú kihasználására koncentráltak.

A szakképzés és a felnőttképzés átalakítása a foglalkoztatói elvárások, a makrogazdasági tényezők és a munkaerőpiaci helyzet átalakulása miatt elengedhetlenné vált.

A munkakörök folyamatos átalakulásban vannak, elsősorban a robotizáció és az automatizáció miatt. Egyre csökken a szakképzettség nélkül is ellátható, betanított munkahelyek száma, miközben nő az igény a rendszerek tervezésével, építésével, üzemeltetésével foglalkozó informatikai, robotikai képzettségű szakemberek iránt.

A legfőbb pályaorientációs és képzésszakmai kihívásokra a válasz a kreatív és rugalmas, versenyképes szaktudással bíró fiatalokat nevelő, vonzó szakképzési rendszerben keresendő. A szaktudás oktatása mellett tehát központi szerepet kapnak azon jártasságok, amelyek hosszútávon is gondoskodnak a munkaerőpiacon való boldogulásról és támogatják az egész életen át tartó tanulást.

Azok az új képességek tudnak érvényesülni a jövőben, amelyek igazodnak a munkaerőpiaci trendek komplexitáshoz és a munka sebességéhez. Ezekhez pedig szükség van együttműködésre, alkalmazkodásra, problémamegoldásra, kitartásra, azaz az úgynevezett *nem kognitív* készségek fejlesztésére. Ezeknek a képességeknek az erősítését célozza meg többek között az életpálya-modul, amelynek az oktatása a hagyományostól eltérő kereteket kíván.

II.3. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL TARTALMI ELEMEINEK KIJELÖLÉSE

Számos tanulmány megerősíti, hogy **az életkornak megfelelő életpálya-kompetenciák központi szerepet játszanak a tanulmányi sikerekben is**, pozitív hatással vannak a tantárgyi eredményességre. Például egy tanulmányt áttekintő metaanalízis (Durlak és mtsai, 2011) 270.000 gyermek teljesítményét vette figyelembe az óvodáskorúaktól a középiskolásokig, és rámutatott, hogy a társas-érzelmi tanulásra hangsúlyt fektető oktatás szignifikáns pozitív hatást gyakorol a társas készségekre, a pozitív társas viselkedésre, valamint csökkenti a stresszt és a magatartási problémákat. Ezek pedig a tanulmányi eredményekben is megmutatkoznak: az életpálya-kompetenciákat erősítő programok 11%-kal növelték a fiatalok pontszámait a tanulmányi eredményeikben, összehasonlítva azokkal a fiatalokkal, akik a hagyományos módon tanultak.

Az életpálya-építést támogató programok tehát az iskolai teljesítményt is növelik, valamint a jobb tanulmányi eredmények mellett a tanulás iránti pozitív attitűdre is hatással vannak, azaz motivációnövelő hatásuk is van, főként akkor, ha a pedagógus rámutat egy adott tantárgy szerepére az élet különböző területein.

Mindez azonban merőben más megközelítést igényel a pedagógusoktól, mint egy generációval korábban: az oktatott tananyag sok esetben már nem egy életre szól, a kiindulópont a még nem létező munkákra, a még fel nem talált technológiák használatára és a még nem ismert társadalmi problémák megoldására való felkészítés. A tudás megszerzésén túl az ismeretek adaptív alkalmazása, a komplex döntési- és problémamegoldási helyzetekben való felhasználás jelenti ezt az új megközelítést. (Török, 2017).

A független, egyéni tanulásnál nagyobb érték, ha a diákok együtt oldanak meg problémákat, mozgósítva, megosztva és összekapcsolva mindannyiuk tudását. Az együttműködés ezen módszerei megtanítják a tanulókat mások ötleteinek, szemléletmódjának és értékeinek elfogadására, figyelembevételére.

Az orientációs évfolyam pedagógiai munkájában érvényesülő megközelítések között szerepelt többek között

- az egyéni tanulási utak pedagógiája,
- az egyéni pályakonzultáció,
- az élmény- és alkotópedagógia,
- a tapasztalati tanulás eszközrendszere, valamint
- a kiscsoportos kompetenciafejlesztés.

Mindezek megerősítik, hogy a pedagógusok a tanulási folyamat fontos eredményeként tartásák számon az életpálya-kompetenciákban bekövetkezett változásokat és megtanulják ezen nem kognitív kompetenciák értékelésének módszertanát.

A program fejlesztésének szakaszában **meghatároztuk azokat a kompetenciákat, amelyeket nélkülözhetetlennek látunk a sikeres életpálya-tervezéshez és a munkaerőpiaci érvényesüléshez.** Ezek között kiemeltük a tanulási, együttműködési, tervezési, döntési, problémamegoldási és munkaerőpiaci, vállalkozói kompetenciákat, melyek mellett fontos és állandó szerephez jutott a kommunikációs kompetencia, ezt “horizontális területként” beépítettük az összes kompetencia mellé az órák tervezése során. Mind a hat említett kompetencia-fejlesztési munkában szem előtt tartottuk a gazdag szókincs és az önkifejezés fejlesztését.

A kompetenciák részletes kibontása során támaszkodtunk az ESCO (European Classification of Skills, Competences and Occupations) klasszifikációjára, amely azonosítja és osztályozza azokat a készségeket, kompetenciákat, képesítéseket és foglalkozásokat, amelyek kiemelten fontosak a munkaerőpiacon, valamint az oktatás és a képzés területén (Czető és mtsai, 2021).

Íme néhány példa tanulási eredmény megfogalmazására az ismeret, képesség, attitűd és felelősségvállalásra:

Ismeret: A tanuló ismeri a vállalkozáshoz szükséges alapfeltételeket és az ipar elvárásait egy vállalkozó felé.

Képesség: A tanuló képes mindennapi helyzetekben logikai problémák megoldásával egyszerű modellek alkotására, illetve használatára.

Attitűd: A tanuló az általa választani kívánt szakmacsoporthoz kapcsolódó specifikus munkavégzéshez szükséges kompetenciákban tájékozottságra törekszik.

Autonómia, felelősségvállalás: A tanuló összetett, de ismert feladathelyzetekben is önállóan, felelősségtudattal tevékenykedik.

A főbb témakörök a diákok életkorának, érdeklődésének és jellemzőinek megfelelően alakultak ki a tervező folyamat során. A tanév elején főként olyan foglalkozásokat vezetünk, amelyek során a diákok felismerik egyéni értékeiket, erősségeiket. Rámutatunk arra, hogy mennyi értékkel rendelkeznek és azokat képesek a saját céljaik érdekében mozgósítani. A tapasztalati tanulás és az élménypedagógia eszközei lehetővé teszik többek között a **tanulás értelmi és érzelmi jelentőségének megtapasztalását, a tanulás folyamatának megismerését és az ezt tápláló motiváció felfedezését is.**

Kiemelten fontosnak látjuk megmutatni a problémamegoldó gondolkodás egyéni és társas értelemben is megjelenő hasznosságát, ehhez illeszkedően szükségesnek tartjuk **az együttműködést erősítő tevékenységek alkalmazását.**

Tapasztalataink szerint az együttműködést erősítő tevékenységek az empátia és a tolerancia növekedését is magukkal hozták, ez pedig erősíti a sikeres munkaerőpiaci részvételt is támogató reziliencia fejlődését.

A program lehetőséget biztosít arra is, hogy a pályatervezés kiemelkedő jelentőségét a saját élményeiken keresztül is lássák a fiatalok, illetve a döntéshozáshoz szabadon elfogadhasanak tőlünk olyan információkat és mérlegelési szempontokat, amelyek a választásaik tudatosságát segítik. (Glied és mtsai, 2021).

Az életpálya-modul előkészítése során a szakemberek arra is törekedtek, hogy **a tanulók mindegyike megtalálja a számára könnyen érthető, értelmezhető információkat**, ezt az igényt többféle modularitással biztosították a fejlesztő szakemberek és az iskola pedagógusai. **A tananyagokban érintett kérdések, példák kidolgozása során az egyik legfőbb törekvés az volt, hogy azok a diákokat foglalkoztató mindennapi kérdésekhez kapcsolódjanak.**

Összességében, az orientációs évfolyam életpálya-modulja reagált azokra a kihívásokra, amelyek a pályaorientációs rendszerben megjelennek, hogy hatékony modellben biztosítsa a körültekintő szakmaválasztást:

- ✓ Az érintettek (diákok és szüleik) reális pályaképe bővül, részletesen megismerik a szakmákat, a különböző életút-lehetőségeket;
- ✓ A pályadöntések középpontjába a tanulók adottságai kerülnek;
- ✓ Az egy éves időtartam részletes explorációt biztosít a megalapozott pályadöntéshez;
- ✓ Felépítése és működése eltér az orientáció megszokott „kampány” jellegétől és pusztán az információk átadásától, ehelyett a tanulók kompetenciáit fejleszti;
- ✓ Épít a tanulók egyéni igényeire és tanulási technikáira, figyelembe veszi aktuális érzelmi állapotukat és szociális háttérüket.

II.4. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL OKTATÁSÁHOZ SZÜKSÉGES PEDAGÓGUSI KOMPETENCIÁK

Az életpálya-támogatással, a pályaorientációs tartalmak oktatásával foglalkozó szakemberek ismeretei, kompetenciái és attitűdjei közvetlen hatással vannak egy pályaorientációs rendszer működésére, eredményességére.

A kompetenciák fejlődésében nem csak a tanuló énhatékonysága a meghatározó, hanem a pedagógusok énhatékonysága és az iskola típusa, valamint az iskolai légkör is lényegesen hozzájárul a tanulók motivációjához, eredményeihez és énhatékonyság-elvárásaihoz. (Török, 2017).

A legfőbb interperszonális oktatás-módszertani és környezeti tényezők, amelyek támogatják a tanulók tanulmányi teljesítményének kiaknázását, pozitív érzelmi és társas viselkedésének erősítését, az életpálya-kompetenciák fejlődését, a következők:

- a) a társak és a szülők, pedagógusok magas elköteleződése a tanulmányi sikeresség mellett, a tanulmányi út támogatása;
- b) jó tanár-diák kapcsolat kialakítása, amely megerősíti az iskolához fűződő viszonyt;
- c) proaktív osztálytermi irányítás és a kooperatív tanulás módszertanának alkalmazása;
- d) jól strukturált és biztonságos iskolai környezet, amely a pozitív viselkedést bátorítja az iskolai munkában.

(Blum és Libbey, 2004; Hamre és Pianta, 2006; Hawkins és mtsai, 2004; Jennings és Greenberg, 2009, idézi Török, 2017).

Mindezeket figyelembe véve az **orientációs évfolyamon minden tevékenység kettős fókusszal formálódott**: egyrészt a tanulók személyiségének érését, önismeretüket is érintő belátásaikat szolgálta, másrészt az életpálya-tervezéshez elengedhetetlenül szükséges szakmai információk átadására irányult.

Ez a kettős figyelem akkor képes mind a tananyaghoz, mind a tanulók aktuális szellemi és érzelmi vagy aktivitási állapotához jól illeszkedni, ha a **csoportot vezető szakemberek összhangban vannak a csoport befogadókészségével**, a diákok életkori sajátosságaival, igényeivel, illetve kellő jártassággal rendelkeznek a csoportdinamikai folyamatokról.

Az együttműködés során az érzelmi bevonódást támogató eszközök közül az egyik leghatékonyabb eszköznek bizonyult a **pontosan megfogalmazott és pozitív tartalmú visszajelzések nyújtása**, valamint olyan gyakorlatok alkalmazása, amelyek támogatják az öröm és az értékesség élményének megélését, a sikerek megélését. A jutalmazó attitűd erősíti a bizalmat a diákok és a csoportvezetők között.

Az egészséges társas környezethez feszültségek nélkül kapcsolódó, reális énképen alapuló önbizalom elősegíti a sikeres életpálya-tervezést. **Az énhatékonyt és az önreflexió fejlődését a tanulók az együttműködést növelő gyakorlatok során is gyakran megtapasztalják.** Az életpálya-modul minden gyakorlata lehetővé teszi, hogy a csoportokban résztvevő fiatalok a csoportot vezető szakemberektől és a csoporttársaiktól egyaránt kaphassanak visszajelzést, a fejlesztendő területeiket és az erősségeiket ösztönző módon.

A csoportvezetésben szerepet vállaló szakemberek felelőssége és feladata, hogy **a csoport tagjai számára inspiráló és teret adó közeg alakuljon ki a közös munka során.** A tapasztalati tanulás a legmegfelelőbb eszköznek látszik arra, hogy ezt a motiváló környezetet a csoportvezetők megteremtsék, és a csoport tagjai számára megfelelő mintát nyújtsanak az instrukcióikkal, a csoportvezetés során megjelenített kommunikációs és konfliktuskezelő képességeikkel. (Glied és mtsai, 2021).

Az életpálya-tanácsadás rendszerében az életpálya-építéssel összefüggő ismeretek oktatása, az életpálya-vezetési kompetenciák fejlesztése okán szükségszerű a pedagógusi szerepkörök tisztázása. A pedagógusok, szakoktatók és az intézmény támogató szakembereinek (iskolapszichológus, fejlesztőpedagógus) jelenléte fontos szerepet tölthet be a pályadöntések megalapozásában, természetesen eltérő hatókörrel.

Fontos pedagógusi feladatkör az iskola kapcsolatrendszerének szélesítése annak érdekében, hogy a tantárgyi tudás való életben való alkalmazása evidenssé és hasznossá váljon.

A munkaerőpiac működésének megismerése, az intézmény társadalmi környezetének szereplőivel való kapcsolatfelvétel hatékonyabbá teszi az életpálya-építés támogatását. Ezekben a helyzetekben a pedagógusoknak az alapvető pályalelektani és képzési, munkaerőpiaci ismeretekkel, valamint csoportvezetői és konzulensi kompetenciával is rendelkezniük kell. Utóbbiakat a sajátélményű gyakorlatok vezetéséhez, a beszélgetésvezetéshez és a projekt munkák irányításához használják fel a tanárok. Hasonlóképpen szükség lehet mentori, mediatori és facilitatori készségekre is, amelyek különösen a hátrányos helyzetű diákokkal való munkában juthatnak érvényre. (Török, 2017).

II.5. A TANULÁST ELŐSEGÍTŐ, AZ ÉLETPÁLYA-MODULT KIEGÉSZÍTŐ SPECIFIKUS TEVÉKENYSÉGEK

GYÓGYPEDAGÓGIAI TÁMOGATÁS

Az életpálya-modul felépítése, eszközrendszere alapvetően illeszkedik azokhoz az alapelvekhez, melyek az inklúziót elősegítő, a lemorzsolódást csökkentő programok sajátjai.

A váci Piarista Kilátó Központ és a gödi Piarista Szakképző Iskola és Kollégium együttműködésében megvalósult innovációs modellprogramhoz kapcsolódóan a Piarista Kilátó Központ a diákok, különösképpen a sajátos nevelési igényű diákok kibontakozását segítő támogató szolgáltatásokat is nyújtott. A csoportos életpálya-kompetenciák fejlesztését biztosító heti rendszerességű foglalkozások mellett egyéni pszichológiai tanácsadást és fejlesztést, valamint speciális gyógypedagógiai fejlesztést is igényelhettek a tanulók.

Az SNI-s diákok integráltan tanulnak a csoportokban, így lehetőség van a tanórákon belül a differenciált feladatvégzésre az egyéni, illetve kiscsoportos fejlesztések mellett. Ez lehetővé teszi, hogy a tanórai keretekben a diákok segítsék egymást a feladatok megoldásában: annak fontosságát ismerik fel, hogy bár a közös munkában adott esetben egy SNI-s társuk máshogy gondolkodik, de segíteni tudja a megvalósítást. (Glied és mtsai, 2021).

A diákok gyógypedagógiai fejlesztése során is érvényre jutott az életpálya-tervezés témája, például a közöttük lévő együttműködés, (asszertív) kommunikáció vagy gondolkodási funkciók fejlesztésében. A fejlesztő órára járó SNI-s tanulókkal együttműködve a kiscsoportban (a báziscsoportokhoz hasonlóan) kialakításra kerültek a tanórák mindenki számára elfogadható és biztonságot adó keretei. A csoport összes tagja lehetőséget kapott a személyiségének, egyéni erősségeinek megmutatására, amely hozzájárult ahhoz, hogy a csoporttagok megtanuljanak dolgozni egymással.

Az egyéni fejlesztésekben az önálló gondolkodás és a komplex problémamegoldás fejlesztése kapott nagyobb szerepet. A logikai készségek fejlesztése olyan matematikai, gondolkodtató feladványokkal történt, amelyeknél nem a konkrét megoldás, hanem inkább a megoldás menete volt a fontos. A szövegértés fejlesztésében egyénre szabott szövegek alkalmazásával nőtt a tanulók olvasás iránti pozitív attitűdje.

EGYÜTTMŰKÖDÉSEK A PARTNERINTÉZMÉNYEK SZAKEMBEREI KÖZÖTT

Az életpálya-támogató tevékenységek rendszerében a pedagógus, a szakoktató, az iskolapszichológus, a gyógypedagógus együttes szerepköre, együttműködése alapvetően járul hozzá a diákok életpálya-támogatásának sikerességéhez. Fontos, hogy a pedagógusok, iskolapszichológusok, pályaaorientációs tanárok kiépítsék azt a szakmai hálózatot, amely lehetővé teszi a tanulók támogatását nehezebb élethelyzetükben is vagy továbbirányításukat egy-egy speciálisabb esetben.

Ahhoz, hogy az életpálya-modult támogató gyógypedagógiai fejlesztő órák meg tudjanak valósulni, sok segítséget adtak az iskola orientációs évfolyamán tanító pedagógusok: **szoros együttműködés alakult ki a diákok minél hatékonyabb megsegítése érdekében.** A gyógypedagógusok számára is elérhetőek voltak az életpálya-modulban létrehozott tananyagok, ezért azokra is tudtak építeni, reflektálni a fejlesztő foglalkozások során.

Mivel „segítő pár” rendszerben zajlik a munka az orientációs évfolyamon, azaz az osztályfőnök helyett a kiválasztott segítő párral dolgozik a tanuló egy tanéven keresztül, a diák a tanulmányi előmenetelen kívül az életében felmerülő egyéb kérdésekkel kapcsolatban is a segítő párjához tud fordulni.

Különösen fontosnak bizonyult ez a fajta kapcsolattartás a karantén időszakban, amikor a tanulók számára továbbra is biztosítani kellett az előrehaladásukhoz szükséges tananyagokat. A segítő párok heti egy délelőtti rendelkezésükre álltak a fejlesztő foglalkozásokhoz kapcsolódó kontakt órákon. Minden héten kaptak a diákok a Google tanteremben feladatot, amelyet általában önállóan dolgoztak fel. A kontakt órákon rendszeresen megjelentek, ilyenkor páros vagy kiscsoportos fejlesztő órákon vettek részt. Ezek azonban nem kizárólag formális találkozások voltak, sok esetben a munka befejezését követően informális beszélgetések alakultak ki, ami bővítette a diákok egymással való kapcsolódási lehetőségeinek körét. (Glied és mtsai, 2021).

ONLINE TANANYAGFEJLESZTÉS: AZ ÉLETPÁLYA-TERVEZÉS ÉS A TECHNOLÓGIAI MŰHELY VIRTUÁLIS TÉRBEN TÖRTÉNŐ MEGVALÓSÍTÁSA

Fontosnak látjuk, hogy az életpálya-tervezés témaköréhez kapcsolódó gyakorlatok mellett **a technológia online formái, az IKT eszközök és a programozás területén is adjunk lehetőséget arra, hogy a diákok megtanulják a legkorszerűbb informatika adottságait és az alkotás örömeit kreatívan ötvözni az életpálya-tervezés gyakorlataival.** Mindez olyan fejlődési utat nyit meg a tanulók számára, ami a korszerűsége és a serdülők digitális világ felé való nyitottsága miatt egyszerre népszerű és a későbbi szakmájában is hasznos lehet. Általa a tervezés, a térlátás, a kreatív problémamegoldás fejlődik, valamint ráirányítja a figyelmet az egyéni teljesítményre, a kortársaktól független felelősségre: a feladat teljesítésének vagy figyelmen kívül hagyásának következménye kizárólag az egyént érintik, az adatok szintjén is jól mérhető az egyéni teljesítmény. Ez azt is jelenti, hogy önmagában a virtuális térben való tétlen szemlélődés nem elegendő a sikerhez.

A folyamat tervezése, a szakmai tartalmak kidolgozása, a gyakorlatok felépítése és megvalósítása során azt tapasztaltuk, hogy az **odafigyeléssel és pontos keretekkel megteremtett alkotói tér** megfelelő rugalmasságot biztosít a csoportvezető és a diákok számára ahhoz, hogy a kreativitás és az egyéni igények mentén kialakuló fejlődési utak segíteni tudják a szakképzés orientációs évfolyamán tanuló diákokat az életpálya-tervezésben.

III. FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAM ÉLETPÁLYA-MODULJÁNAK KERETÉBEN

A tanulási kompetenciák és az életpálya-építési kompetenciák egymással karöltve határozzák meg a tanulók tanulmányi és szakmai előmenetelét. A fejlesztéseket megelőzően áttekintettük a rendelkezésre álló kompetencia-definíciókat, amelyek kiindulópontként szolgálták a programfejlesztés eredménymutatóinak meghatározásában.

Az életpálya-modul tematikai egységeinek és foglalkozásterveinek, óraterveinek kidolgozásához első lépésként meghatározásra kerültek a fejlesztendő kompetenciák az elvárt eredmények leírásával együtt. Ezeket a tartalmakat összehangoltuk a kompetenciák felmérését szolgáló, az egyéni fejlesztési tervek kidolgozását megalapozó és az önismeret bővítését célzó, jellemzően kérdőív alapú eszközökkel is (Török és Csikos, 2022), melynek tapasztalataira az V. fejezetben térünk ki.

PÁLYAFEJLŐDÉSI SAJÁTOSSÁGOK AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAM TANULÓINAK KÖRÉBEN

A serdülőkort nagymértékben érintik az előző fejezetben is tárgyalt jelenségek: az énhatékonyság kidolgozottsága, a sikerek megtapasztalása, a jövőtervezés, az együttműködés fontossága. A fiataloknak ebben az időszakban olyan jelentős döntéseket kell meghozniuk az életükkel kapcsolatban, mint a szakmatanulási irány kiválasztása, az önállósodás, a tanulmányok befejezése, folytatása vagy az elhelyezkedés. Fel kell készülniük arra, hogy pályafutásuk alatt több munkahelyen és többféle munkát végeznek majd, amely egész életen át tartó tanulást, és az ezek folyamán jelentkező számos döntési helyzetet jelent majd számukra.

A **tanulói életpályaszerep** legfontosabb fejlődési feladatai közé tartozik az általános szakmai preferencia és célok megfogalmazása, különböző erőforrások használata a célok eléréséhez, információgyűjtés, valamint az érdeklődésen, képességeken, egyéni értékstruktúráján alapuló pályaválasztások megtétele. Ennek optimális eredményeként megtörténik egy konkrét szakmai irány feltárása és afelé való elköteleződés, és ehhez kapcsolódóan az egyéni preferenciákhoz legjobban illeszkedő tanulási útvonal megtervezése, képzési terület kiválasztása. (Török, 2017).

KÜLÖNFÉLE ÉLETPÁLYA-KOMPETENCIA DEFINÍCIÓK

Kompetencia: Azon alapvető és új készségek összessége, amelyek szükségesek a mai társadalomban való életvitelhez, valamint a munkavégzéshez. Fontos megjegyezni, hogy ugyanezt a fogalmat használják egy bizonyos álláshoz szükséges kompetenciák meghatározásánál is, vagy olyan kompetenciák esetében, amelyeket a legkritikusabbnak tartanak a munkahelyi teljesítménynél.

Az életpálya-kompetenciák/életpályavezetési készségek (career management skills) olyan kompetenciákat foglalnak magukban, amelyek lehetővé teszik az egyén (vagy egy csoport) számára, hogy strukturált módon gyűjtsön, elemezzen, szintetizáljon és megszerezzen önmagával, az oktatással és foglalkoztatással kapcsolatos információkat; valamint döntések meghozatalához és kivitelezéséhez, illetve átmeneti állapotok kezeléséhez szükséges készségek összessége. (ELPGN, 2013).

A World Economic Forum 2016-os kutatási összefoglalója 16 kulcsképeességet nevez meg, melyek fejlesztését ajánlja az oktatásban és az egész életen át tartó tanulás során. Ezek közé tartozik *hat alapműveltségi terület és további négy kompetencia, valamint hat tulajdonság.*

Az alapműveltségi területekhez kapcsolódó képességek *a mindennapi feladatok megoldásának alapkészségei: írás-olvasás, számolás, természettudományok, infokommunikációs technológiák használata, pénzügyi műveltség, valamint kulturális és állampolgári műveltség.*

A kompetenciák a kihívásokra való reagálásra reflektálnak: kreativitás, együttműködés, kommunikáció, kritikus gondolkodás és problémamegoldás, míg a tulajdonságok azt mutatják meg, milyen a tanulók hozzáállása a változó környezethez. Ezek között szerepel a kíváncsiság, a kezdeményezőkézség, a kitartás, az alkalmazkodás, az irányítás, a társas és kulturális tudatosság. Ezek a területek a társas-érzelmi tanulás keretében fejleszthetőek, amelyek hosszú távon felvértezik a diákokat a gyorsan fejlődő digitális gazdaságban való helytállás tudásával is.

Az életpálya-építés során mérvadó, hogy a munkaerőpiac milyen igényeket támaszt leendő munkavállalói felé. A gazdaság olyan készségrendszerek fejlesztését várja az oktatástól, amelyek lehetővé teszik a különböző szakmákban való jártasság és a több területen alkalmazható, konvertálható tudás megszerzését. A szakmaspecifikus kompetenciák mellett számos olyan kritikus képesség sorolható fel, amelyek minél korábbi fejlesztése előkészíti a 21. századi munkaerőpiac kihívásaira való reagálást, a zökkenőmentesebb életpálya-vezetést. (Török, 2017).

Ebben a megközelítésben a kamaszkori pályatervezés hangsúlyosa a pályairányok kijelölése és a foglalkozások, munkaerőpiac megismerése mellett azoknak az érzelmi és társas készségeknek a megtanulásán van, amelyek hosszú távon lehetővé teszik *a folyton változó gazdasági viszonyokhoz való alkalmazkodást, az életpálya-építés gördülékenységét, a stressz- és kudarchelyzetekkel való megbirkózást.*

A pályafejlődési kihívások tükrében a következő hatásokkal számolunk az életpálya-modulban való részvétel következtében a tanulóknál:

- ✓ A tanuló pozitív attitűdöt alakít ki az életpálya-kompetenciák fejlesztése iránt, motiválttá válik a képességei fejlesztésében;
- ✓ A tanuló mélyíti önismeretét és bevonja érdeklődését, képességeit, értékeit az önértékelésébe;
- ✓ A tanuló megismeri és felfedezi a lehetséges és számára érdekes karrierutakat, szerepeket;
- ✓ A tanuló reálisan felméri a lehetőségeit és saját döntési szempontok szerint mérlegel;
- ✓ A tanuló a számára fontos szakmairányok kapcsán releváns kérdéseket tesz fel és döntéseket hoz;
- ✓ A tanuló alternatívákat próbál ki, például a nyári, diákmunkák vagy szakkörök, önkénteskedés keretében, amelyek segítségével növeli önismeretét és pályaismeretét;
- ✓ A tanuló egyre konkrétabb pályaelképzeléseket fogalmaz meg, terveket dolgoz ki.

A PROGRAMFEJLESZTÉSBEN KIJELELT KOMPETENCIÁK KÖRE

A programfejlesztési javaslat **hat fontos életpálya-kompetenciát definiált** és megfogalmazta a fejlesztésük révén elvárható eredményeket az orientációs évfolyam vonatkozásában. Az életpálya-kompetenciák mindegyikében a hangsúly az életpálya-építésben való hasznosuláson van, tehát **az adott kompetenciák fejlesztése a tanulási úton való eligazodás és a munka világába való bekapcsolódás érdekében történik.**

A különböző kompetenciáknál szereplő, azok elérésére vonatkozó eredményelvárások minden esetben tartalmaznak:

- a) *attitűd, motiváció (érzelmi) komponenst;*
- b) *tudás, ismeret komponenst;*
- c) *készség, képesség komponenst.*

A hat kompetencia között vannak átfedések és törekedtünk arra, hogy az egyikben történő fejlesztés erősítse a másikat. Az életpálya-kompetencia fejlesztés érdekében alkalmazott módszereket (egyéni vagy csoportos forma, tanórai vagy tanórán kívüli keret, stb) vagy az igénybevett segítséget (pl. Kilátó Központ) a fejlesztésben résztvevő szakemberek együttesen jelölték ki.

A következő fejezetekben foglaljuk össze a programban fejlesztésre kijelölt kompetenciák definícióit, a fejlesztés várható eredményeit, a hozzá kapcsolható ajánlott foglalkozás-témákat az orientációs évfolyam életpálya-fejlődési jellegzetességeinek megfelelően.

III.1. TANULÁSI KOMPETENCIA

A tanulási kompetencia révén a tanuló képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is.

Felismeri szükségleteit és lehetőségeit, ismeri a tanulás folyamatát és saját tanulási stratégiáit. Ez egyrészt új ismeretek szerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti.

A hatékony és önálló tanulás arra készíti a tanulót, hogy előzetes tanulási- és élettapasztalataira építve tudását és képességeit helyzetek sokaságában használja otthon, a munkában és képzése során egyaránt.

a, Attitűd

Várható eredmény:

A tanuló felismeri, hogy mi motiválja őt a tanulásban és képes önmagát motiválni a tanulással kapcsolatban.

Témák:

- saját tanulási motiváció felismerése (pl. konkrét szituációk felidézése, amikor magas volt a tanulási motiváció)
- tanulási motiváció várható előnyeinek és eredményeinek tisztázása (pl. milyen célokhoz vezet el)

b, Ismeret

Várható eredmény:

A tanuló megismeri az egész életen át tartó tanulás fontosságát.

Témák:

az egész életen át tartó tanulás szemléltetése példákkal

c, Képesség

Várható eredmény:

1. A tanuló magabiztosan alkalmaz olyan tanulási technikákat és stratégiákat, amelyek az ő esetében eredményesek.

Témák:

saját működő tanulási stratégiák és módszerek felismerése, összegyűjtése

2. A tanuló új tanulási stratégiákat sajátít el.

Témák:

új tanulási módszerek kipróbálása, gyakorlása

III.2. PROBLÉMAMEGOLDÁSI KOMPETENCIA

A problémamegoldási kompetencia segítségével a tanuló kihívást jelentő helyzetben is képes a helyzetet felismerni, több szempontból elemezni, alternatív megküzdési stratégiákat alkalmazni, amely hozzájárul az esetleges kudarcok elviseléséhez, a stressz kezeléséhez. Új, még nem ismert helyzetekben képes alkalmazni korábban jól működő, bevált megoldásokat, alkalmazkodni a változásokhoz, legyen szó kognitív vagy társas probléma megoldásáról. A tanuló a kompetencia magasfokú birtoklásával kézben tartja a tanulással és munkával kapcsolatos terveit, a tervezett lépéseket, kezeli a bizonytalan és bonyolult helyzeteket.

a, Attitűd

Várható eredmény:

A tanuló képes reálisan és pozitívan értékelni önmagát és környezetét, saját erőforrásait megfogalmazni.

Témák:

saját belső és külső erőforrások, korábban működő megoldások megfogalmazása, sikeres helyzetek felidézése, támogató környezet felismerése

b, Ismeret

Várható eredmény:

A tanuló egy egyszerűbb problémahelyzet elemzéséhez információkat gyűjt és rendszerez.

Témák:

- egyéni és/vagy csoportos problémahelyzetek bemutatása
- társas és/vagy kognitív problémahelyzetek bemutatása
- lehetséges megoldási stratégiák bemutatása

c, Kompetencia

Várható eredmény:

1. A tanuló képes egyszerűbb problémahelyzetek azonosítására, és a megoldási stratégiák alkalmazására.

Témák:

A problémahelyzetek elemzése és a megoldáskeresés gyakorlása

Témák:

2. A tanuló képes segítséget és véleményt kérni a felmerülő problémák megoldásához

Témák:

A problémahelyzetekben való véleménykérés és segítségkérés gyakorlása

III.3. EGYÜTTMŰKÖDÉSI KOMPETENCIA

Az együttműködési kompetencia révén a tanuló

- képes a másokkal való együttérzésre, továbbá a konfliktusok támogató módon történő kezelésére,
- a sikeres interperszonális kapcsolatok és társadalmi részvétel érdekében ismeri és betartja a különféle társadalmakban és környezetben általánosan elfogadott viselkedési és kommunikációs szabályokat,
- képes konstruktív módon kommunikálni a különböző társas helyzetekben és csapatban dolgozni.
- A diák másokkal helyzethez illeszkedő módon teremt kapcsolatot és kommunikál, képes az asszertív kommunikációra, továbbá érveit a helyzetnek megfelelő módon, meggyőzően tudja megfogalmazni és kifejezni,
- a tanuló mind szóban, mind írásban tud kommunikálni a legkülönbözőbb helyzetekben, valamint figyelemmel kíséri és a helyzet követelményeihez igazítja kommunikációját. Idetartozik a toleráns magatartás, a különböző nézőpontok kifejezése és megértése, valamint a bizalom megteremtésére és az együttérzésre való képesség is.

a, Attitűd

Várható eredmény:

1. A tanuló képes pozitívan szemlélni magát és környezetét, magát és másokat elismerni, empátikus viselkedést kialakítani.

Témák:

empátikus viselkedés szemléltetése különböző társas helyzetekben (pl. videókon keresztül)

2. A tanuló képes elfogadni mások meggyőződését.

Témák:

eltérő vélemények megtekintése és feldolgozása bizonyos témákról

b. Ismeret

Várható eredmény:

1. A tanuló felismeri az együttműködést igénylő helyzeteket.

Témák:

társas együttműködést igénylő feladathelyzetek szemléltetése

2. A tanuló megismeri az erőszakmentes kommunikáció alapjait.

Témák:

az erőszakmentes kommunikáció bemutatása

3. A tanuló megismeri az asszertív kommunikáció alapjait.

Témák:

az asszertív kommunikáció bemutatása, szemléltetése

c. Kompetencia

Várható eredmény:

1. A tanuló képes írásban és szóban, asszertíven megfogalmazni, kifejezni véleményét, ötleteit.

Témák:

az asszertív kommunikáció gyakorlása

2. A tanuló képes együttműködni másokkal.

Témák:

társas feladathelyzetek, együttműködés gyakorlása (párok és csoportok)

3. A tanuló képes konfliktushelyzetben együttműködően viselkedni.

Témák:

egyszerűbb konfliktushelyzetek szimulálása

III.4. TERVEZÉSI KOMPETENCIA

A tervezési kompetencia révén a tanuló képes célok kitűzésére, sikerkritériumok meghatározására az elérendő célokkal kapcsolatban, továbbá felmérni a célhoz szükséges időt, lépéseket és a rendelkezésre álló erőforrásokat, várható eredményeket.

Segítségével megtörténik az információk rendszerbe foglalása, a lehetséges alternatívák végiggondolása, amely arra ösztönzi a tanulót, hogy lépéseket tegyen az adaptív karrierviselkedés irányába és megváltozott körülmények esetén változtasson, ha szükséges.

Az adaptív karrierviselkedés azt jelenti, hogy az adott életkori normatív fejlődési szintnek megfelelően (életkorhoz kötött kognitív fejlettség és szociális tanulási tapasztalatoknak

megfelelően) az egyén irányítja karrierfejlődését, hétköznapi, megszokott és stresszes körülmények között egyaránt.

A tervezési kompetencia birtoklásával a tanuló cselekvési lépéseket dolgoz ki a választott lehetőségek mentén és célt vagy módszert vált, ha a lépések nem vezetnek eredményre.

A tervezési kompetencia kialakulását segíti a pozitív jövőkép kialakulása és a jövőorientáció kimunkálása.

a, Attitűd

Várható eredmény:

A tanuló képes saját terveire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.

Témák:

- a tervezés előnyeinek bemutatása
- a változásokhoz való alkalmazkodás, a rugalmasság hozzáállásának, gondolkodásnak a bemutatása
- félévi munka megtervezése (ezen keresztül modellezés)

b, Ismeret

Várható eredmény:

A tanuló megismeri azokat a tervezési helyzeteket, amelyek az életpálya-építésében várhatóak lesznek.

Témák:

összetettebb, egyéni tervezési helyzetek bemutatása (pl. tanulmányok utolsó szakasza, tanulmányok utáni időszak, pályakezdés, családalapítás, stb.).

c, Kompetencia

Várható eredmény:

1. A tanuló képes saját rövid- és hosszú távú célokat és terveket megfogalmazni.

Témák:

saját rövid- és hosszú távú tervek elkészítése

2. A tanuló képes céljaihoz és terveihez kapcsolódó konkrét lépéseket, módszereket megfogalmazni.

Témák:

saját célokhoz és tervekhez kapcsolódó konkrét lépések, módszerek kidolgozása

III.5. DÖNTÉSI KOMPETENCIA

A döntési kompetencia a döntések meghozatalához és kivitelezéséhez szükséges képességek összessége, amelynek révén az egyén képes menedzselni életpályáját. A döntési kompetencia magasfokú birtoklásával a tanuló

- képes a döntési helyzetet áttekinteni és a döntés szempontjából fontos információk mentén strukturálni,
- releváns kérdéseket feltenni a döntési helyzetről,
- szintetizálni az információkat értékei, céljai és érzelmei mentén,
- alternatívákat megfogalmazni és azokat referenciaszemélyekkel értékelteni,
- mérlegelni a saját és a referenciaszemély érvei között a döntési helyzet kapcsán.

a, Attitűd**Várható eredmény:**

A tanuló képes saját döntéseire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.

Témák:

- a jól sikerült döntések elemzése
- megoldásokra való fókusz elsajátítása
- pozitív jövőszemlélet erősítése

b, Ismeret**Várható eredmény:**

A tanuló képes egy-egy döntési helyzetet áttekinteni és a döntés szempontjából fontos információk mentén, prioritásokat felállítani.

Témák:

- döntési bizonytalanság feltárása
- döntési szempontok összegyűjtése: egyéni, környezeti, kulturális, stb.
- a döntések várható eredményeinek, következményeinek megismerése

c, Kompetencia**Várható eredmény:**

1. A tanuló képes releváns kérdéseket feltenni egy döntési helyzetről.

Témák:

- problémahelyzetek jellemzőinek áttekintése
- döntési helyzetek jellemzőinek áttekintése

2. A tanuló a fakultációválasztással kapcsolatban gyakorolja a mérlegelést.

Témák:

- döntési helyzetek szimulálása az fakultációválasztást érintően
- egyéni döntési képességek feltárása és gyakorlása
- csoportos döntési képességek feltárása és gyakorlása.

III.6. MUNKAVÁLLALÁSI, VÁLLALKOZÓI KOMPETENCIA

A munkavállalási, vállalkozási kompetencia révén

- a tanuló rendelkezik alapvető gazdasági, társadalmi, jogi, pénzügyi ismeretekkel,
- a tanuló meg tud különböztetni különféle típusú pályainformációs forrásokat és használni is tudja azokat, információt tud keresni, gyűjteni és feldolgozni
- a tanuló szóban és írásban be tudja mutatni önmagát, képviseli erősségeit (pl. felvételi, interjúhelyzetben).

A *vállalkozói kompetencia* a lehetőségek és az ötletek kiaknázására és mások számára értékke alakítására vonatkozó képességet jelenti.

Alapját

- a kreativitás,
- a kritikus gondolkodás és a problémamegoldó képesség,
- a kezdeményezőkézség és a kitartás,
- valamint a projektek tervezése és irányítása érdekében másokkal együttműködő munkavégzés képezi.

Idetartozik a költségekkel és értékekkel kapcsolatos pénzügyi döntéshozatalra való képesség is, valamint a bizonytalanság, a kétértelműség és a kockázatok megalapozott döntéshozatal során szükséges kezelésének képessége is.

A vállalkozói attitűd jellemzője a kezdeményező és felelősségvállaló beállítottság, a proaktivitás, az előretekintő hozzáállás, a bátorság és kitartás a célok elérésében.

a, Attitűd

Várható eredmény:

A tanuló belső motivációt alakít ki az életpálya-építés iránt.

Témák:

- sikeres életutak bemutatása (pl. videók, élő könyvtár)
- az életpálya-építés váltópontjainak, kihívásainak és a megoldásainak bemutatása (pl. interjúk)
- az önismeret fontosságának bemutatása

b, Ismeret

Várható eredmény:

1. A tanuló megismeri, milyen főbb munkamódok, érdeklődési területek, munkaértékek vannak.

Témák:

- munkamódok bemutatása, hozzá passzoló foglalkozási területekkel
  - érdeklődési területek bemutatása, hozzá passzoló foglalkozási területekkel
  - munkaértékek bemutatása, hozzá passzoló foglalkozási területekkel
2. A tanuló megismeri a legfőbb tanulási utakat az érettségi megszerzését követően.

Témák:

- tanulási útvonalak bemutatása
  - a különböző képzési rendszerek bemutatása (felsőoktatás, szakképzés)
3. Nyári és önkéntes munkalehetőségek megismertetése

Témák:

- a diákmunka vállalás kritériumai
- az önkénteskedés kritériumai

c. Kompetencia

Várható eredmény:

1. A tanuló reálisan fogalmazza meg erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit.

Témák:

- erősségek, gyengeségek, lehetőségek, fejlődési területek felfedezése
  - erősségek és szakmák kapcsolatának felfedezése
2. A tanuló felismeri a rá jellemző munkamódokat, munkaértékeket.

Témák:

- saját munkamódok, munkaértékek felfedezése
  - munkamódok, munkaértékek és szakmák kapcsolatának felfedezése
3. A tanuló felismeri munkaérdeklődési területeit.

Témák:

- saját munkaérdeklődési irányok felfedezése
- érdeklődési irányok és szakmák kapcsolatának felfedezése.

IV. AZ EGYÉNI KIBONTAKOZÁST SEGÍTŐ FOGLALKOZÁSOK RENDSZERE - AZ ÉLETPÁLYA-MODUL TEMATIKUS EGYSÉGEI

Az életpálya-modulban a Piarista Kilátó Központ heti egy alkalommal a tanév teljes időtartamában komplex pályorientációs tevékenységet nyújtott az orientációs évfolyamnak. A heti 90 perces, tanmenetbe ágyazott tevékenységet a Kilátó Központ kollégái a gödi pedagógusokkal közösen végezték, trénerpárokat alkotva.

A fejlesztések és tapasztalatok nyomán a jövőben kéthetente 2x90 perces ütemezésben zajlanak az életpálya-modul foglalkozásai. A napi hosszabb időtartam lehetővé teszi a témában való hatékony elmélyülést, a gyakorlatok eredményes megvalósítását. A legalább 2x90 perc eszköztárbővítő hatású, intenzív tanulási helyzetet teremt.

Az orientációs évfolyamon a három báziscsoport számára kialakított program többfókuszú. A tanulók személyiségfejlődése mellett fontos szerephez jutnak az életpálya-tervezéshez kapcsolódó döntési folyamatok, a csoport igényeihez és képességeihez illesztett ismeretek és a naprakész, 21. századi kompetenciákra építő munkaerőpiaci információk is.

Az életpálya-modul vagy tanegység keretében hat témakört, tematikus egységet dolgoztak ki programfejlesztők, melyek a következők:

1. **Értékek és érdeklődési körök**
2. **Pályaismeret**
3. **Tervezői gondolkodás**
4. **Döntési stratégiák**
5. **Célok**
6. **Munkaerőpiaci ismeretek**

A tematikus egységek témakörein belüli feladatok kiválasztásánál, sorrendjénél érdemes figyelni az egymásra épülésekre. Az óratervek ahhoz adnak segítséget, támpontokat, hogyan érdemes építkezni, haladni az egyes feladatokkal, mit mire érdemes felfűzni.

Minden egyes témakörhöz kettő vagy három foglalkozási téma kapcsolódik, melyeknél meghatároztuk **a fejlesztendő életpálya-kompetenciákat és a hozzá kapcsolódó eredmény-elvárásokat.** *A tanmenet összefoglalása a VI.1. Mellékletben található.*

Célszerű az **értékek és érdeklődési körök** témakörével kezdeni, amelyek a szakmai identitás sarokköveit jelentik és egyéni kiindulási pontot, igazodási pontokat jelentenek a további munkához.

A **célok** témakörét a modul végén érdemes feldolgozni, a **munkaerőpiaci ismeretek** egy összefoglaló tartalom, amelyhez cselekvési tervet lehet kidolgozni. Itt kerülhet sor például a nyári munkavállalás előkészítésére és érdeklődéstől függően külföldi munkavállalás vagy saját vállalkozás létrehozásának kérdéskörére. A munkaerőpiaci ismeretek tematikus egysége a valós élethelyzetekhez való kapcsolódás miatt a legkedveltebbnek bizonyult.

Mindegyik témakör feldolgozását segíti a személyes történetekre építés, a konkrét, kézzelfogható példák, esetek feldolgozása (pl. élő könyvtár módszere a mesterekkel).

A **pályaismeret**, a **tervezői gondolkodás** és a **döntési stratégiák** tematikus egységeinek sorrendje a csoportcéloktól függően és a résztvevők érdeklődése mentén is változhat.

A javasolt témák lényeges kereteket nyújtanak, azonban **fontos kiemelnünk**, hogy egy-egy gyakorlat többféle kompetenciát is fejleszthet és mivel a fejlesztendő életpálya-kompetenciák egymásra is hatnak, valamint az aktuális csoport(ok) és csoporthelyzet(ek) eltérő(ek) lehet(nek), a reflexiók és a csoportvezetők belátása alapján rugalmasan használhatóak a gyakorlatok.

A tematikus egységeket követik az egyes foglalkozások (alkalmak) leírásai, kiemelve a fontosabb **témákat/kulcsfogalmakat** és a **foglalkozások céljait**. Végül következnek az egyes gyakorlatok leírásai, amelyekben kiemeljük a tevékenység célját, a tevékenység módszerét/munkaformáját, összefoglaljuk a **tevékenység leírását**, feltüntetve az adott gyakorlatok **idő- és eszközigényét** (ld. VI.2. Melléklet).

A modul sikerességének egyik fontos kritériuma a **páros csoportvezetés**. A jelenlegi fejlesztésben a párok egyik tagja a szakképző iskola egyik mestere, a másik pedig a Kilátó Központ egyik munkatársa volt.

A mester elsődleges szerepe:

- a szerepmodell közvetítése,
- a személyes tapasztalatok megosztása,
- az életpálya-kompetenciák tekintetében releváns, szakmákhoz kapcsolható példák kiemelése,

míg az életpálya-kompetenciákat fejlesztő munkatárs pályaaorientációs tudásával és tréneri tapasztalataival segítette a csoportfolyamatok facilitálását.

Minden téma végén sor került a **foglalkozás zárására**, illetve rövid összefoglalására, ezt követte a **diák értékelő kérdőív**. Az alkalmak végén pedig egy **modulzáró feladat** is kiegészítette az összefoglaló értékelést és diák kérdőívet.

Alapozó szakasz

A hat témakör feldolgozása előtt a bizalomépítés és nyílt kommunikáció megteremtésének céljából célszerű egy alapozó szakasszal kezdeni.

Ez az 1. tematikus egység az **Önbizalom és helyem a közösségben** címet kapta.

A témakör célja az volt, hogy támogassa a tanulók reális és pozitív önértékelését, egymás elismerését és az empátikus viselkedést. A diákokat arra készítettük fel, hogy képesek legyenek felismerni a fizikai és verbális agressziót, empátikusan reagáljanak egy-egy konfliktushelyzetben. Tudják elfogadni mások nézőpontját, valamint legyenek képesek felismerni saját életükben azokat az élethelyzeteket, amelyek kihívást jelentenek számukra. A kitűzött célokat az élménypedagógia eszközeivel értük el.

A gyakorlatok célja

- az ismerkedés,
- a közös tevékenységben megtapasztalható egyéni kompetenciák felfedezése és az egymástól való tanulás pozitív hatásainak megtapasztalása volt,
- valamint, hogy a csoporttagok a foglalkozások alatt megtapasztalt gyakorlatok segítségével be tudják építeni és egy következő együttműködési helyzetben alkalmazni is tudják a tanult kommunikációs és problémamegoldó eszközöket.

Az életpálya-modul nagy hangsúlyt fektet a tapasztalati tanulásra, együttműködésre és a szociális készségek fejlesztésére.

Ez a tartalom különösen hangsúlyos volt ebben a tematikai egységben, hiszen ezzel alapoztuk meg az egész tanéven át tartó közös munkát a diákokkal.

Az együttműködés és empátia fejlesztését kiscsoportos feladatok végrehajtásán keresztül értük el. A diákoknak lehetőségük volt reflektálni saját munkájukra és egymás tevékenységére. A kiscsoportos feladatmegoldásokat frontális tréneri magyarázat és reflexió keretezte.

Ez a tematikus blokk összesen három, 180 perces alkalmat foglalt magába.

IV.1. ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK

A szakmairány választását, a pályadöntéseket meghatározó egyéni motívumok között fontos szerepet töltenek be az érdeklődési irányok és az értékek. Ezen tényezők együttes mérlegelése kijelölheti és leszűkítheti a továbbtanulási és elhelyezkedési elképzelések, lehetőségek irányait.

Értékek

A munkához kapcsolódó értékek szociokulturálisan meghatározottak, a család és az iskola közvetítésével jönnek létre, a változó körülmények között is nagyfokú stabilitást mutatnak. Az értékek hangsúlyosan megmutatkoznak egy személy továbbtanulásának vagy szakmai irányainak kiválasztásában akkor, amikor saját elvárásait azonosítja és mérlegeli, hogy az adott elképzelés kielégíti-e a kijelölt preferenciákat és milyen mértékben előnyös számára az adott irány.

A függetlenség, változatosság, presztízs, kreativitás vagy irányítás például olyan munkaértékek, amelyek meghatározóak egy-egy munkatevékenység vagy konkrét munkakör kiválasztásában. Többféle érdeklődés mérlegelésekor az egyik legfontosabb szempont, hogy a választott terület milyen értékekkel azonosítható, képviseli-e azokat a kritériumokat, amelyeket a család vagy a baráti kör, a szélesebb társas közeg is fontosnak vél.

Érdeklődés

Az életpálya-építés folyamatában kiemelkedő szerepe van az érdeklődésnek, amely az iskolában az egyes tantárgyakhoz, személyekhez, eseményekhez, szabadidőhöz fűződő viszonyban mutatkozik meg.

A diákok túlnyomó része saját érdeklődésének megfelelően választ egy adott képzést, felsőoktatási szakot vagy szakmát, így az elsődleges és másodlagos érdeklődési körök azonosítása az életpálya-tanácsadás sarokköve. Az érdeklődési témák között szerepelhetnek gyakran végzett tevékenységek, hasznos hobbik, tantárgyak, tudományterületek.

A család szerepe

A pályafejlődésre ható külső faktorok közül a legmeghatározóbb a szülők és a tágabb család szerepe, véleménye. A család által közvetített interakciós minták, értékek, foglalkozási szerepek, a karrierépítéshez való hozzáállás, a sikeresség definíciója mind részt vesznek a serdülők munkához való hozzáállásának kialakulásában. A szülők főként az irányadó értékek és a családi körülmények, lehetőségek révén hatnak gyermekük jövőbeni céljaira.

Foglalkozások témája

1. Családi örökség
2. Értékek
3. Érdeklődés, tulajdonságok

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ tanulási kompetencia
- ✓ tervezési kompetencia
- ✓ munkavállalási, vállalkozói kompetencia

Kapcsolódó eredményelvárások

- **Ismeret:** A tanuló megismeri, milyen főbb munkamódok, érdeklődési területek, munkaértékek vannak.
- **Készség:** A tanuló felismeri munkaérdeklődési területeit.
- **Attitűd:** A tanuló képes felismerni a célkitűzés és tervezés előnyeit és pozitívan szemlélni azokat. A tanuló pozitív attitűdöt, szokásokat és belső motivációt alakít ki a tanulás iránt.

IV.1.1. CSALÁDI ÖRÖKSÉG

Témák/kulcsfogalmak: Család, érték, identitás, önmeghatározás, példakép

Foglalkozás célja: Családi értékek és üzenetek azonosítása

Evolúciós játék

- *Tevékenység célja:* Egymásra figyelés, energetizálás, tanulás és fejlődés útjának megtapasztalása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos játék
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

A játék alapja a hagyományos kő-papír-olló játék (*ismertessük röviden a szabályait*).
>Kezdetben mindenki az evolúció legalján vegetál, mindenki amőba. A sok-sok amőba mellúszást imitáló mozdulatokkal sétál a térben és mondogatja: amőba, amőba, amőba.
>Ha 2 amőba találkozik, játszanak egy kő-papír-ollót és a nyertes tovább fejlődik: tojás lesz.

- >A tojás ökölbe szorított kézzel ütögeti a fejét és mondogatja: tojás, tojás, tojás.
  - >Ha 2 tojás találkozik, megint játszanak egy kő-papír-ollót: A nyertes csirke lesz, a vesztes visszafejlődik amőbává.
  - >A csirke karjaival csirkeszárnyakat formál és mondogatja: csirke csirke csirke.
  - >Ha 2 csirke találkozik, kő-papír-olló után a győztes sas lesz, a vesztes újra tojás.
  - >A sas szárnyal a karjaival és mondogatja: sas, sas, sas.
  - >Ha 2 sas találkozik, a győztes superman lesz és megnyeri a játékot, a másik ismét csirke.
- A játéknak akkor van vége, ha csak 1 amőba, 1 tojás és 1 sas maradt.

Család

- *Tevékenység célja:* Család fogalmának közös meghatározása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportmunka
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* tábla+kréta/flipchart+filc
- *Tevékenység leírása:*
A tanulók közösen olyan kifejezéseket gyűjtenek, melyek a „család” szó kapcsán jutnak eszükbe. A csoportvezető egy táblára írja ezeket, majd a végén összesíti, mi mindent jelent a család a csoport résztvevői számára (személyek, szerepek, kapcsolatok, ünnepek, szeretet, biztonságos hely, példakép, származási és új család...).

Családfa

- *Tevékenység célja:* Családi működés, családtagok közötti kapcsolatok feltárása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* családfa sablonok minden csoporttagnak, íróeszközök, foglalkozásokat ábrázoló kisképek (pl. folyóiratokból kivágva)
- *Tevékenység leírása:*
A tanulók családfa sablonokat kapnak, a csoportvezető röviden bemutatja a családfa (genogram) készítésének elveit. Ha szükséges, felkerülhet egy példa a táblára (pl. csoportvezető saját családfája).
Online oktatás esetén ingyenes használható felület: www.myheritage.hu
A családfák megalkotását követően jelölik a résztvevők a családfán a családtagok foglalkozását hozott szimbólumok (kisképek) segítségével.
Következő lépésben az egyes családtagokhoz fűződő megélések, jó tulajdonságok kerülnek feltüntetésre, melyek kötődnek a családtag munkájához (pl. egy fél mondatos utalás egy emlékre).

Családfák bemutatása

- *Tevékenység célja:* Családi örökségek megismerése; társas készségek fejlesztése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportmunka
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*

A diákok 3-4 fős kiscsoportba rendeződve bemutatják egymásnak a családfákat, kiemelve 3 családtagot, akik a legnagyobb hatással bírnak rájuk jelenleg. Mesélnek arról egymásnak, miért fontosak ezek a személyek, mivel foglalkoznak, mi tetszik ebből a tanulóknak, mi az, amit ők is szívesen követnének.

Helyem a családfán

- *Tevékenység célja:* Önbemutató
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros munka
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* családfa, íróeszközök, foglalkozásokat ábrázoló kis képek
- *Tevékenység leírása:*

A tanulók párokba rendeződnek a korábbi csoport tagjain kívül. Bemutatják egymásnak az aktuális szakmai elképzeléseiket, mit szeretnének csinálni a jövőben. Emellett azt is elmondják, mit várnak a családtagjaik, mit csináljanak. Hogyan illeszkednek ezek az elképzelések a családi történetekbe? A családfa törzsén helyezkedjenek el ők maguk is!

Helyem a családfán

- *Tevékenység célja:* Önbemutató
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni megnyilvánulás a csoport előtt
- *Időigény:* 20 perc
- *Tevékenység leírása:*

A tanulók nagy körben ülve egyesével bemutatják az elkészült családfáikat, rajta saját magukat a családjaik és a saját elképzeléseikkel és egy személyt kiemelve a példaképek közül.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Közösen a csoporttal összefoglaljuk a tanórán történeteket.
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladatmegoldás, beszélgetés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*

Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés.

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő, egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése.

IV.1.2. ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK

Témák/kulcsfogalmak: Jövőkép, identitás, önmeghatározás

Foglalkozás célja: Személyes értékrend meghatározása, elégedettségi szint mérése

Képgyűjtés, tárlat látogatás

- *Tevékenység célja:* Gondolatébresztés, inspirálódás
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni képválogatás
- *Eszközigény:* értékeket ábrázoló képkártyák (50-70 db). Képkártyának használhatunk tréning vagy coaching kártyákat, de kereshetünk képeket folyóiratokban, magazinokban vagy az interneten.
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Óra előtt a teremben berendezésre kerül egy „kiállítás”, a tanulók számánál kb. 5-6-szor több képkártya elhelyezésével, melyek értékeket tükröznek az élet különböző területein (munka, család, szabadidő, sport, tanulás, lakókörnyezet). A tanulók feladata ellátogatni a tárlatra és 3 kártyát begyűjteni, melyek a leginkább tükrözik vágyaikat.

Értékek

- *Tevékenység célja:* Értékrendet meghatározó értékek feltérképezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Közös gyűjtés
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* tábla+kréta/flipchart+filc
- *Tevékenység leírása:*

A tanulók közös beszélgetésből indítva kezdenek értékeket gyűjteni. Cél, hogy feltérképezésre kerüljön minél több érték, melyek lehetnek a családból hozottak vagy saját érdeklődésből fakadóak, melyek a fontos döntési helyzetekben irányt mutatnak (legyen az magánéleti vagy munka területét érintő dilemma). Értékek mindazon dolgok, amelyek egy személynek fontosak az életében. Ha nehezen indulnak a gondolatok, a csoportvezető hoz néhány példát (pl. egészség, biztonság, család, párkapcsolat, munkateljesítmény, tanulmányi eredmények, elismerés, alkotás, zene, buli, mások segítése, dicséret, győzelem, szabadság, takarékoság, vallás, tisztaság, humor). Fontos, hogy minden érték felkerüljön egy közös gyűjtőfelületre (táblára vagy flipchart papírra).

Értékrendem

- *Tevékenység célja:* Saját értékrendek felállítása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* üres papírcetlik az értékeknek (5db/tanuló), íróeszközök
- *Tevékenység leírása:*

A közösen összegyűjtött értékek vagy értékártyák közül a diákoknak 5 db-ot kell kiválasztaniuk. 5 üres papírcetlire felírnak 1-1 értéket és fontossági sorrendbe állítják. Ha feladat közben új érték jut valamelyik diák eszébe, amit szívesen felvenne a listájára, nyugodtan tegye meg, bővítse a közös gyűjtés eredményeképp megszületett értéklistát!

Életkerék

- *Tevékenység célja:* Saját értékkel való elégedettségi szint mérése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Eszközigény:* életkerék ábrák
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

1. A tanulók előre kinyomtatott Életkerék ábrákat kapnak.

2. Sorrendben felírják rá az 5 legfontosabb dolgot az életükből, melyeket az egyéni feladatmegoldás során a közös gyűjtésből választottak vagy az „Értékboltban vásároltak”. Úgy színezik ki a megfelelő körcikkeket, hogy minél elégedettebbek egy adott érték jelenlétével az életükben, annál több körcikket színeznek ki belőle középről indulva. Pl. 1 színes sáv belül: *nagyon elégedetlen*, 10 színes sáv: *maximálisan elégedett*.

3. A tanulók páros beszélgetés során reflektálnak az alábbi kérdések segítségével: Milyen lett a kiszínezett életkerék? Mivel elégedett már most? Ezt hogyan lehet fenntartani? Mivel elégedetlen? Mit kell tenni azért, hogy ez gyarapodjon?

Egy nap csodája

- *Tevékenység célja:* Célmeghatározás
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros munka
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* színes ceruzák, filcek, ollók, ragasztó, képűjságok, színes lapok
- *Tevékenység leírása:*

„Képzeld el, hogy egy reggel arra ébredsz, hogy az éjjel csoda történt és minden valóra vált, minden érték maximálisan jelen van az életedben, amit az életkeréken ábrázoltál. Milyen így egy napod? Miket csinálsz? Hogy érzed magad? Kikkel vagy? Ez miben más a mostani napjaidtól?”

Az elbeszéléseket követően a tanulók egy rövid és egyszerű alkotásban is megjelenítik elképzeléseiket a jövőjükéről.

Jövőképem

- *Tevékenység célja:* Jövőkép bemutatása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni megnyilvánulás a csoport előtt
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az elkészült alkotások egyéni bemutatása

Feladat jövő hétre

- *Tevékenység célja:* házi feladat
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni otthoni gyűjtés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
A csoportvezető megkéri a tanulókat, hogy következő alkalomra hozzanak magukkal otthonról egy olyan tárgyat, ami valahogy őket jelképezi, amin keresztül tudnak beszélni saját magukról és a tulajdonságaikról.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Közösen a csoporttal összefoglaljuk a tanórán történeteket.
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladatmegoldás, beszélgetés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.1.3. ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK

Témák/kulcsfogalmak: Jövőkép, identitás, önmeghatározás

Foglalkozás célja: Érdeklődési területek és saját tulajdonságok meghatározása

Tárgyválasztós játék (V1)

- *Tevékenység célja:* Témára hangolódás
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 20-25 perc
- *Eszközigény:* különféle hétköznapi tárgyak (kb. a csoportlétszám kétszeresének megfelelő mennyiség)

- *Tevékenység leírása:*

A résztvevők körben ülnek. A kör közepére (akár egy asztalra) legalább annyi különféle tárgyat helyezünk, amennyi a csoportlétszám kétszerese (pl. kavicsok, kulcsok, tollak, Lego figurák, kisautók, kis munkagépek). A résztvevők a tárgyak köré gyűlnek, megnézik azokat, de még nem nyúlhatnak hozzájuk. Gondolatban kiválasztják azokat, amelyekkel a leginkább tudnak azonosulni, amelyek kifejezik őket és az egyéniségüket. Amikor ezt mindenki végiggondolta, kivesznek egyet, amelyik a legjellemzőbb és magukkal viszik a helyükre.

Sorban egymás után mindenki bemutatja a választott tárgyat egyes szám első személyben: „Én ez a kavics vagyok, mert...” Mondanak néhány gondolatot arról, milyen tulajdonságai vannak ennek a tárgynak, amivel most azonosulnak. Adjunk lehetőséget kérdésfeltevésekre is (1 csoporttag 1 kérdést tehet fel)!

Csoportvezető kezdi a megosztást egy jó példával.

A végén megbeszéljük, milyen volt a tárgyválasztás (könnyű/nehez/egyértelmű/bizonytalan), és milyen volt ezekről beszélni mások előtt.

Tárgybemutató játék (V2)

- *Tevékenység célja:* Témára hangolódás
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* résztvevők otthonról hozott tárgyai + csoportvezetők által hozott tárgyak
- *Tevékenység leírása:*

A résztvevők egyesével bemutatják az otthonról hozott tárgyakat, amelyek valahogy őket jelképezik, amelyeken keresztül tudnak beszélni saját magukról és a tulajdonságaikról. Egyes szám első személyben beszélnek ezekről a tárgyairól: „Én ez a kavics vagyok, mert...” Mondanak néhány gondolatot arról, milyen tulajdonságai vannak ennek a tárgynak, amivel most azonosulnak. Adjunk lehetőséget kérdésfeltevésekre is!

Csoportvezető kezdi a megosztást egy jó példával.

A végén megbeszéljük, hogy ment otthon a tárgyválasztás (könnyű/nehez/egyértelmű/bizonytalan), és milyen volt ezekről beszélni mások előtt.

Érdeklődés, szabadidő

- *Tevékenység célja:* Érdeklődési területek feltérképezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos munka
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* képkártyák munkákról és szabadidős tevékenységekről, kompetenciakártyák, üres lapok, színes ceruzák, kompetencia-kézzrajz minta
- *Tevékenység leírása:*

1. Előre kinyomtatott munkahelyi és szabadidős tevékenységeket ábrázoló képkártyák közül minden tanuló kiválaszt hármat, ami kapcsolódik az érdeklődéséhez, szabadidős tevékenységeihez, tanulmányi érdeklődéséhez!

2. 3 fős kiscsoportokban megosztják egymással, mit jelképeznek a választott képek, milyen tevékenységekhez kötődnek és miért szeretik azokat.

3. Egy kompetenciakártya gyűjteményből kiválogatják azokat, amelyek a leginkább

szükségesek a választott tevékenységek végzéséhez vagy éppen fejlesztik azokat. (2-2-2 kompetenciakártyát választanak minden képkártyához)

4. Az így kiválasztott 6 kompetenciakártyát sorrendbe állítják aszerint, hogy milyen mértékben rendelkeznek velük (legnagyobb mértékűtől a legkisebbig).

5. Üres lapokra lerajzolják az egyik kezüket csuklóig, széttárt ujjakkal, a tenyeret is jelölve. A kézrajzon így 6 terület különül el: 5 ujj + tenyér. A tanulók a saját tenyérhajzukon ábrázolják a választott kompetenciákat, tenyérbe írják a legerősebb képességüket, kisujjukba azt, amelyik a 6 közül a sor végére került, a többit pedig arányosan elosztva a rajzon.

A csoportvezető egy előre elkészített saját példán keresztül szemlélteti a feladatot.

Kompetencia-kézrajzok

- *Tevékenység célja:* Legerősebb kompetenciák megosztása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Megosztás teljes csoportban
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* elkészült kompetencia-kézrajzok
- *Tevékenység leírása:*

Nagycsoportos megosztás során a tanulók az alábbi feldolgozó kérdésekre válaszolnak: Mi került a rajzon a tenyeredbe? Van más tulajdonságod, amiben szerinted a legjobb vagy, de mégsem került ide? Mi ez? Mikor használod ezt a képességet?

Érdeklődési totó

- *Tevékenység célja:* Önismeret és társas kompetenciák fejlesztése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros munka
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* előnyomtatott állításpárok, íróeszközök
- *Tevékenység leírása:*

Párokban dolgozva érdeklődési irányokra vonatkozó állításpárok közül kiválasztják, szerintük melyik igaz jobban a társukra.

A teljes kitöltést követően megbeszélik, hogy mivel ért egyet a célszemély és mivel nem. Ahol ellentétes véleményen vannak, megbeszélik, hogy milyen helyzetekben nyilvánulnak meg az állításban megfogalmazott viselkedések és jellemzők.

Szerepcserét követően a másik résztvevőt is értékeli a társát és megbeszélik a választott állításokat.

Végezetül rövid visszajelzést kér a csoportvezető arra vonatkozóan, hogy mennyire volt egyezős, amit ők gondolnak magukról és amit a társuk gondol róluk. Ha szeretnék, a résztvevők kiemelhetnek néhány fontos mozzanatot a közös munkákból.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Közös a csoporttal összefoglaljuk a tanórán történeteket
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladatmegoldás, beszélgetés
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* témában készült produktumok
- *Tevékenység leírása:* Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés
Összegyűjtjük, milyen témákkal foglalkoztunk ezen a 3 alkalmon, segítségül elővesszük az eddigi produktumokat, gyűjtéseket.

Modulzáró feladat

- *Tevékenység célja:* Otthoni zárófeladat előkészítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni munka
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* papír, íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Zárófeladat bemutatása: A tanulók egyénileg kiválaszthatják, hogy milyen forma, technika, módszer segítségével szeretnék bemutatni magukat az osztálytársaiknak.
Fontos, hogy az alábbi területek részei legyenek a bemutatkozásnak:
  1. egyéni értékek és erősségek
  2. érdeklődési terület, hobbi
  3. jövőkép, elérendő célok.A bemutatkozó videó lehet egy pár perces bemutatkozás vagy interjú, esetleg egy rövid film vagy épp egy képregény.
Kérjük meg az óra során a diákokat arra, hogy válasszák ki a modulzáró feladat műfaját és kezdjék el megtervezni a munkafolyamatot, készítsenek hozzá vázlatot.

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
A diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok

- A közösségépítési, alapozó szakasz során már számos, a közös munkára vonatkozó alapérték előkerült, itt mindezek tudatosítása, mélyítése a cél, amely magában foglalja a témák tágabb közösségi, társadalmi szinten történő feldolgozását. Itt például lehet határokat húzni egyéni és közösségi szinten is: mi az, ami elfogadható, egyetemes érték (pl. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata) és mi az, ami nem elfogadható (pl. kirekesztés, agresszió).
- Az értékek témakör kapcsán elkezdődik a másik iránti empátia és tolerancia tanulása,

az ezzel kapcsolatos reflexióra érdemes kiemelten figyelni.

- A családi minták, értékek, örökség feltárása, példaképek témáinál lesznek nehéz családi helyzetek, bonyolult családi kapcsolatok, emiatt a családot tág értelmezésben érdemes kezelni: „pl. akit ő családtagnak tekint, az szerepeljen a családfán, függetlenül a vérségi köteléktől”.
- Nincsenek tabutémák, de ezekhez már szükséges a csoportbizalom, így a csoport befogadóképessége, a bizalom szintje szerint érdemes kiválasztani a témákat.
- Fennáll a kockázata annak, hogy ha van a csoportban szülőjét elvesztett gyermek, vagy nevelőszülők, elvált szülők gyermeke, akkor a családdal összefüggő témák érzékenyebben fogják őt érinteni - a csoportösszetétel függvényében mérlegelni szükséges a IV.1.1. fejezet gyakorlatainak megvalósítását.
- Családfákkal kapcsolatos gyakorlatok esetében fontos tréneri elem a bátorítás és az esetleges negatív csoportfolyamatok kezelése, illetve nagy figyelemmel kell lenni az emlékek/hiányok okozta esetleges sérülésekre, veszteségre. Annak a helyzetnek a kezelésére is fel kell készülni, hogy mi van, ha valaki „kilóg a sorból”, „feketebárány”, vagy éppen át szeretné írni a családi mintát, túl szeretne lépni a családi kényszerpályán? (Helyem a családfán).
- Az Értékek gyakorlat esetében arra az esetre, ha lefagy vagy ellenáll a csoport, célszerű előre legyártott értékkártyákat vinni.
- Az Életkerék gyakorlat főként idősebbek diákoknál működik hitelesen, és a trénerek által hozott értékekkel hatékonyabb dolgozni.
- Az Egy nap csodája gyakorlat esetében is célszerű a trénerek által hozott értékekkel dolgozni, ha a tanulók nem tudnak saját értékeket megfogalmazni. Az időkeretre érdemes figyelni, hogy a rajz/alkotás is beleférjen. Mivel ez a feladat a következőt is meghatározza, pontos instrukció szükséges az alkotásra és a felhasználható eszközökre. (Rajzold le magadat 15 év múlva. Hol leszel, kikkel leszel, mi lesz a munkád?)

IV. 2. PÁLYAISMERET

Az életpálya-fejlődés elengedhetetlen része az önismeret fejlesztése mellett a karrierrel kapcsolatos exploráció, azaz a munkaerőpiaci lehetőségek és pályák, szakmák felfedezése, reális megismerésük.

Ennek a folyamatnak a hiányában a tanulók akadályokba ütközhetnek a pályájukon való folyamatos tanulásban és alkalmazkodásban, hiszen a munkaerőpiaci változékonyság és a hazai gazdasági, elhelyezkedési lehetőségek jelentősen árnyalják a választható opciók körét. Hogyha a tanulók nincsenek tisztában saját erősségeikkel és nehézségeikkel, valamint hiányzik a reális célok kitűzéséhez szükséges pályaismeret, lehetőségeik meglehetősen korlátozottak maradhatnak. (Török, 2017).

A pályaismeret tematikus egysége magában foglalja a tanulási útvonalak, ágazatok, szakmák és munkamódok, munkaerőpiaci jellegzetességek, munkakörnyezet típusainak áttekintését, a tanulók érdeklődési köreiből és életpálya-kompetenciáiból kiindulva.

Foglalkozások témája

1. Munkamódok
2. Munkakörnyezet
3. Szakmák

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ tervezési kompetencia
- ✓ munkavállalási, vállalkozói kompetencia

Kapcsolódó eredmény-elvárások

- **Ismeret:** A tanuló megismeri, milyen főbb munkamódok, szakmák, munkakörnyezetek, munkaeszközök vannak.
- **Készség:** A tanuló felismeri a rá jellemző munkamódokat, a kompetenciáihoz illeszkedő munkakörnyezetet.
- **Attitűd:** A tanuló pozitív viszonyulást és belső motivációt alakít ki az életpálya-építés, a munkavállalás, a szakmák világa iránt, elismeri a szakmák értékességét.

IV.2.1. MUNKAMÓDOK

Témák/kulcsfogalmak: Egyéni érdeklődési területek, munkamódok

Foglalkozás célja: Munkamódok megismerése, értelmezése. Egyéni preferenciák felismerése.

Bevezető

- *Tevékenység célja:* A témakör bevezetése, hangolódás a pályaismeret témakörére.
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
A pályaismereti modul céljának, elemeinek ismertetése: munkamódok, munkakörülmények, pályaismereti információk.

Munkamódok

- *Tevékenység célja:* Munkamódok megismerése, értelmezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos munka
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* munkamód kártyák, flipchart lapok, filcek, ceruzák
- *Tevékenység leírása:*

A munkamódok megismerése és értelmezése előre elkészített munkamód kártyák segítségével. A feldolgozás során kiscsoportokban dolgoznak a diákok és egy-egy munkamódot ismernek meg, értelmeznek és jelenítenek meg. Nagycsoportos megosztás során minden kiscsoport a teljes osztályközösség elé tárja az általa feldolgozott munkamódot. Az elkészített vázlatot egy nagy közös tablóba illesztik, amely kikerül a tanterem falára.

Saját munkamód felfedezése (1)

- *Tevékenység célja:* Egyéni munkamódok, preferenciák feltárása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* folyóiratok, magazinok, A4-es papírlapok, színes ceruza, olló, ragasztó
- *Tevékenység leírása:*

A diákok a megismert munkamódokat végiggondolva kiválasztják a személyiségükhöz, érdeklődésükhöz leginkább illeszkedő munkamódokat és egy kollázsba foglalva mutatják be ezeket.

Saját munkamód felfedezése (2)

- *Tevékenység célja:* Hasonlóságok és egyediségek felfedezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos megosztás
- *Időigény:* 20 perc
- *Tevékenység leírása:*

Miközben a diákok röviden bemutatják egymásnak az elkészült alkotásokat, felhívjuk a figyelmet a hasonlóságokra és különbözőségekre. Amennyiben valaki konkrét szakmaelképzeléssel rendelkezik, megvizsgáljuk, hogy passzolnak-e a választott munkamódok a szakmaelképzelésekhez.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*

Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő, egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*

Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése.

IV.2.2. MUNKAKÖRNYEZET

Témák/kulcsfogalmak: Munkakörnyezet, ideális (vágott) munkahely és munkakörülmények
Foglalkozás célja: Szakmák és munkakörnyezet típusok feltárása, összekapcsolása.

Az ideális munkakörnyezet felfedezése

- *Tevékenység célja:* A tanulók számára vágott, ideális munkakörülmények meghatározása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos munka, közös beszélgetés
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* flipchart jegyzeteléshez, tollak
- *Tevékenység leírása:*

Az ideális munkakörnyezet ismérvei: kinek milyen forma és körülmény az ideális ahhoz, hogy a tőle telhető legjobb teljesítményt tudja nyújtani? A csoportos beszélgetés célja rávilágítani arra, hogy a munkakörülmények számbavétele fontos, ahogy annak tudatosítása is, hogy egyes szakmák meghatározott munkakörülményekkel társulnak, melyek számbavétele fontos a pályadöntés folyamatában.

Az én munkahelyem

- *Tevékenység célja:* Egyéni preferenciák feltárása, a diákok ideális munkakörülményeinek megragadása és vizualizálása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni alkotás www.icograms.com alkalmazás segítségével
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* laptopok, internet hozzáférés
- *Tevékenység leírása:*

A diákok a www.icograms.com oldalon „megépítik” a számukra ideális munkahelyet, elképzelik, hol, milyen körülmények között szeretnének dolgozni.

Szerszámok és szakmák

- *Tevékenység célja:* Az iskolában oktatott szakmákhoz kapcsolódó szerszámok felismerése, szakmákhoz társítása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás - kvíz a www.kahoot.it alkalmazással
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* mobil eszköz, laptop, kivetítő saját készítésű szerszámkvíz
- *Tevékenység leírása:*

A diákok képeket látnak, melyek különböző munkaeszközöket, védőfelszereléseket ábrázolnak. Az online kvíz során a leggyorsabb, legtöbb helyes választ adó játékos nyer. Az alkalmazás lehetőséget ad arra, hogy minden feladat végén ellenőrizni tudják a diákok, hogy mi volt a helyes válasz, ill. meg tudják osztani egymással az adott eszköz használatával, felhasználási területével kapcsolatos információkat.

Munkaeszközök és munkakörülmények áttekintése

- *Tevékenység célja:* Szakmakártyák segítségével a diákok az egyes szakmákhoz eszközöket és munkakörülményeket társítanak
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos feladatmegoldás, majd közös képtárlátogatás
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* szakmakártyák (használhatunk boltban megvásárolható szakma kártya szetteket vagy készíthetünk saját kártyákat a www.szakkepzes.ikk.hu/szakmakartyak/szakmak információinak felhasználásával)
- *Tevékenység leírása:*
A diákok feladata, hogy összepárosítsák az egyes szakmákhoz kapcsolódó munkaeszközöket és munkakörülményeket. A nagycsoportos megosztás során közösen áttekintik az egyes csoportok megoldásait, rögzítik, pontosítják, összefoglalják az adott szakmák munkaeszközeit, munkakörülményeit.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.2.3. SZAKMÁK

Témák/kulcsfogalmak: Szakmák, szakmaválasztás

Foglalkozás célja: Szakmák, szakmaterületek megismerése

Ismétlés, hangolódás

- *Tevékenység célja:* A munkamódok, munkakörülmények, munkaeszközök témakörök ismereteinek felelevenítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos gyűjtés
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*
Közös ismétlés, az elhangzott információk és az egyéni élmények felelevenítése

Ki vagyok én?

- *Tevékenység célja:* Szakmák gyűjtése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* szakmák neveit tartalmazó kártyák, rögzítő eszköz (mellyel a kártyák a diákok homlokára vagy hátára rögzíthetők)
- *Tevékenység leírása:*
Mindenki kap a hátára vagy a homlokára 1 kártyát, melyen 1-1 szakma megnevezése szerepel. A tanulók a teremben sétálva kell kiderítsék, hogy milyen szakma szerepel a hátukon, homlokukon. Fontos, hogy 1 társuknak egyszerre csak 1 kérdést tehetnek fel és a kérdés csak eldöntendő kérdés lehet (nem kérdezhetik meg pl. egymástól, hogy ki vagyok én?). Az instrukció pontos megadásával elkerülhető a tanulók "megbélyegzése" vagy nevetségessé válásuk.

Szakma Activity

- *Tevékenység célja:* Szakma activity - szakmák bemutatása a klasszikus játék szabályai szerint - rajzolással és mutogatással
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos feladat
- *Időigény:* 40 perc
- *Eszközigény:* szakmanevék 1-1 kártyára nyomtatva, A/4-es lapok, filcek
- *Tevékenység leírása:*
A tanulók a feladatot osztálylétszámtól függően 1 nagy vagy párhuzamosan több kiscsoportban végzik.
Cél, hogy minél több szakma neve hangozzék el, kerüljön bemutatásra (rajzolással vagy mutogatással). A feladat segítségével gyakorolható az új szakmajegyzék szerinti megnevezés, ágazati besorolás.
Pluszpont adható, ha az adott szakmához a kiscsoport munkaeszközt, munkamódot, munkakörülményt is tud társítani.

Modulzáró feladat

- *Tevékenység célja:* Otthoni zárófeladat előkészítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni munka
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* papír, íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Zárófeladat bemutatása: A tanulók egyénileg kiválaszthatják, hogy milyen technika, módszer, alkalmazás segítségével szeretnék bemutatni az „álom munkahelyüket, álom műhelyüket”, ahol a jövőben szívesen dolgoznának.
A műhely készülhet kollázs technikával, lehet saját fotókból készített montázs, de használhatnak a tanulók 3D tervező programot is hozzá (pl. www.tinkercad.com)
Kérjük meg az óra során a diákokat arra, hogy válasszák ki a modulzáró feladat műfaját és kezdjék el megtervezni a munkafolyamatot, készítsenek hozzá vázlatot!

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszköz:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok

- Ez a témakört a szakképzést előkészítő évfolyam keretében megvalósított „job shadowinggal”, műhelylátogatásokkal, mesterekkel való találkozásokkal összhangban érdemes kezelni, feldolgozni.
- Érdemes a témakörbe beépíteni az iskolai szakoktatók, mesterek tudását, tapasztalatait, egyéni történeteit (pl. interjúkészítés a mesterekkel).
- Ha többféle szakma érint érdeklődnek a diákok, lehet ágazati szintre helyezni a bemutatott pályainformációkat. Gyakorlati példákkal lehet megmutatni a különböző szakmák együttműködését, egymásra épülését, például a ház- vagy az autóépítés folyamatának bemutatásával.
- A gyakorlatok instrukcióit minden esetben úgy fogalmazzuk meg, hogy az érthető, befogadható legyen a tanulók verbális és vizuális készségeihez mérten.

IV.3. TERVEZŐI GONDOLKODÁS

A tervezési kompetenciák fejlődésében fontos szerep jut azoknak a döntéseknek, melyeket követően elkezdődhet maga a tervezés a kijelölt cél eléréséhez. Ezt a témakört a „Célok” és a „Döntési stratégiák” témakörök előtt vagy után is alkalmazhatjuk.

Mindez a csoporttagok céljaitól, érdeklődési szintjétől, korábban feldolgozott témáktól és a rendelkezésre álló időtől is függhet.

Minél magasabb a társas támogatás és a célkitűzés észlelt szintje, annál aktívabbnak bizonyul a pályatervezési viselkedés és a szakmák, pályák, képzések megismerése.

Ez is alátámasztja, hogy a célkitűzés, pályaismeret és tervezés szorosan összefüggnek, egymás hatásait felerősítik. A magas önbecsüléssel rendelkező, támogatást élvező serdülők jobban beépítik pályaválasztásukba az öndefinícióik elemeit és önmaguk értékelése jelentősen befolyásolni fogja a szakmák megismerését, tervezésüket és döntéseiket is.

A tervezés megvalósításában fontos szerepe a jövőorientációra való képességnek is. A jövőorientáció elősegíti a reményteli jövő elképzelését, növeli a lehetőségek feltárásának hajlandóságát és pozitívan hat a tanulmányi eredményekre.

Ugyanakkor a tervezési helyzetekből nem hiányozhat azoknak a karrierépítési- és munkalehetőségeknek a figyelembevétele, amely a tanuló életterében, társas-társadalmi közegében a reális lehetőségeket veszi számba.

Ha a tanuló egy-egy tervezési helyzetben kipróbálhatja magát, megtörténik a céljaihoz vezető lépések megtervezése, a lehetőségek leszűkítése a reális lépésekre, majd következhet a tervezett stratégia megvalósítása. A fejezetben bemutatott „design thinking” módszertan a tervezési gondolkodás fejlesztéséhez nyújt támpontokat.

Foglalkozások témája

1. Probléma definiálása
2. Ötletelés
3. Prototípus készítés

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ tervezési kompetencia

Kapcsolódó eredményelvárások

- **Ismeret:** A tanuló példák alapján megismeri a tervezést igénylő helyzeteket, a tervezéshez szükséges lépéseket, a jövőorientáció fontosságát.
- **Készség:** A tanuló képes felismerni azokat a helyzeteket az életében, amelyek tervezést igényelnek, és képes megoldani alapvető tervezési feladatokat.
- **Attitűd:** A tanuló képes felismerni a célkitűzés és tervezés előnyeit és pozitívan szemlélni azokat.

IV.3.1. PROBLÉMA DEFINIÁLÁSA, KUTATÁS

Témák/kulcsfogalmak: Probléma definiálás, információgyűjtés, kutatás, empátia térkép

Foglalkozás célja: A tervezői gondolkodás első szakaszának megismerése: problémadefiniálás és kutatás

Bevezető - témafeltárás

- *Tevékenység célja:* A Tervezői gondolkodás (Design thinking) bemutatása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* laptop, kivetítő, diaszor a tervezői gondolkodásról
- *Tevékenység leírása:*
Tervezői gondolkodás fogalmának, módszertanának ismertetése, alkalmazási területeinek bemutatása, felhasználásnak előnyei.

Probléma definiálása

- *Tevékenység célja:* Probléma definiálása - olyan probléma meghatározása, mely fontos a diákok számára, érdekeltek a megoldásában.
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos feladat
- *Időigény:* 10 perc

- *Eszközigény:* post-it, flipchart papír
- *Tevékenység leírása:*
  1. A problémák definiálását, feltárását témakörök, problémacsokrok felvázolásával és azokról való beszélgetéssel tudjuk serkenteni. Választhatunk környezetvédelemmel vagy a pályaválasztással, hivatáskereséssel összefüggő témaköröket.
  2. A diákok (érdeklődésük mentén) csoportokba rendeződnek és a választott problémakörön belül keresnek olyan problématerületet, melyben személyes érintettségüket meg tudják ragadni.
  3. A kiválasztott problémával kapcsolatban kiscsoportban gyűjtenek szavakat, asszociációkat - igyekeznek definiálni, mi mindent jelent számukra az adott probléma. A gyűjtés eredményét egy flipcharton rögzítik, színes post-iteket használva.

Kutatási módszerek bemutatása

- *Tevékenység célja:* Kutatási módszerek megismerése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* laptop, kivetítő, diasor és kártyák a kutatási módszerekről
- *Tevékenység leírása:*

Kutatási módszerek ismertetése:

  - Megkérdezzük! – Interjú vagy kérdőív segítségével
  - Megfigyeljük! – Helyszínen terepszemlét tartunk
  - Alkotunk! – Kipróbáljuk, kísérletezünk
  - Háttérkutatást végzünk! – Jó példákat gyűjtünk, forráselemzést végzünk

A diasor bemutatását követően a diákoknak kiosztjuk az egyes kutatási módszerek leírásait tartalmazó kártyákat, hogy a kutatási folyamat közben segítségükre legyen a választott módszertan használatában.

Kutatás

- *Tevékenység célja:* Kutatás végzése a választott módszertan segítségével
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos feladat
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* papír, ceruza, laptopok csapatonként
- *Tevékenység leírása:*

A diákok kiválasztják azt a kutatási módszertant, melynek segítségével elkezdik a probléma mélyebb megismerését. Dönthetnek úgy, hogy az interneten keresnek információt a választott problémáról. Ha ismernek a témában jártas személyt vagy szervezetet, akkor telefonos interjú segítségével is tudnak információt gyűjteni. **Fontos, hogy ne csak megtervezzék a kutatást, hanem fogjanak is hozzá az információgyűjtéshez!** Az egyénileg összegyűjtött információkat megosztják egymással, majd rendszerezve rögzítik azokat a flip-charton.

Felhasználói igények megismerése

- *Tevékenység célja:* Perszóna alkotás empátia térkép segítségével
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközигény:* flipchart, színes lapok, gyurmaragasztó, filcek
- *Tevékenység leírása:*

A probléma megértéséhez fontos látnunk, megismernünk azt a személyt, célcsoportot, akit az adott probléma a leginkább érint. A diákok egy-egy előre előkészített empátia térképet kapnak. Az a feladatuk, hogy válasszanak egy perszónát, akire vonatkozóan elkészítik az empátia térképüket és rögzítik, hogy az adott személy mit lát, mit hall, mit érez, mit szagol, mire gondol és milyen szükségletei vannak.

Rebriefing - az eredeti probléma újradefiniálása

- *Tevékenység célja:* A kutatási eredményeket felhasználva az eredeti probléma átfogalmazása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

A kutatási eredményeket és az empátia térképet felhasználva a diákok átfogalmazzák az eredeti problémát. Cél, hogy az alábbi mondat szerkezetet használva próbálják meg „rögzíteni” a problémájukat: „Hogyan kell segítenünk xy-t abban, hogy...”

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak összegzése

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközигény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*

Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.3.2. ÖTLETELÉS

Témák/kulcsfogalmak: Ötletelés, gondolatterkép

Foglalkozás célja: Az ötletelés alapelveinek, módszereinek megismerése, minél több ötlet gyűjtése az adott probléma megoldására. „Gondolatterkép” készítés elsajátítása.

Ismétlés

- *Tevékenység célja:* A tervezői gondolkodás 1. szakaszának (probléma definiálása, kutatás, rebriefing) felidézése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az előző órán megismert tartalmak felelevenítése.
A feltárt, újradefiniált probléma elővétele.

Ötletelés módszertana

- *Tevékenység célja:* Az ötletelési szakasz előkészítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* szemléltető anyag a frontális magyarázathoz (tabló vagy diasor)
- *Tevékenység leírása:*
Ötletelési módok, technikák, alapelvek megismertetése:
  - Közös ötletelés (Brainstorming): Ötletek bedobálása felülbírálás nélkül
  - Csendes ötletelés (Brainwriting): Egyéni ötletelés, majd megosztás nagy körben
  - Őrült 5-ös: 5 ötlet lerajzolása 5 perc alatt, majd megosztás
  - Őrült 8-as: 8 ötlet lerajzolása 5 perc alatt, majd megosztás
  - Ötletmixelés: A meglévő ötletek kombinálásával új ötletek létrehozása
  - Mi lenne ha...?: Gondolkodásunk kereteinek kitágítása inspiráló kérdések segítségével

Ötletek gyűjtése

- *Tevékenység célja:* Ötletek gyűjtése az adott probléma megoldására
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 25 perc
- *Eszközigény:* papír, ceruza, színes lapok, post-it-ek
- *Tevékenység leírása:*
Az újradefiniált probléma megoldására a diákok ötletelni kezdenek:
  1. egyéni gyűjtés - mindenki minimum 8 ötletet ír fel egy-egy post-it-re (1 ötlet, 1 post-it)
  2. Horizont tágító kérdések segítségével bővül tovább az ötletthalmaz:
    - a) ha 2121-ben lennének...
    - b) ha te lennél a miniszterelnök...
    - c) ha létezne az időutazás...
    - d) megörökölnéd Bill Gates vagyonát
    - e) megkaptad Elon Musk tudását és jövőbelátó képességét.

Mindmap - gondolattérkép

- *Tevékenység célja:* Ötletek rendszerezésének, vizualizálásának bemutatása „mindmap” készítés segítségével
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Gondolattérkép készítés alapelveinek, módszereinek, eszközeinek (mindmap, Miro board, stb) bemutatása

Mindmap készítés

- *Tevékenység célja:* Az összegyűjtött ötletek rendszerezése, gondolattérképbe foglalása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:*
- *Eszközигény:* flipchart lapok, ragasztó, színes lapok
- *Tevékenység leírása:*
A diákok az összegyűjtött ötleteket rendszerezik és vizuálisan is megjelenítik egy gondolattérkép segítségével. Az átláthatóság érdekében a hasonló ötleteket csoportokba, halmazokba rendezik. Kiválasztják az ötletek közös pontjait, fontos elemeit, ahol „sűrűsödést” érzékelnek, ott ezt vizuális is jelölik.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközигény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.3.3. PROTOTÍPUS KÉSZÍTÉS

Témák/kulcsfogalmak: Prototípus, alkotás

Foglalkozás célja: A diákok által választott ötlet gyakorlati megvalósítása, prototípus készítése az adott probléma megoldására.

Ismétlés

- *Tevékenység célja:* A tervezői gondolkodás megismert tevékenységeinek, ismereteinek felelevenítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az előző órákon megismert tartalmak felelevenítése.
A feltárt, újradefiniált probléma és az ötleteket összegző gondolatterkép elővétele.

A megvalósítandó ötlet kiválasztása

- *Tevékenység célja:* A mindmapre felkerült ötletek közül a prototípus alapját képező ötlet kiválasztása pöttyszavazással.
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* korábbi mindmapek, filctollak
- *Tevékenység leírása:*
A diákok egyéni preferenciáik vagy a csoportvezetőtől kapott szempontok alapján kiválasztják azt a csoportonként 1 ötletet, amelyet elkezdnek megvalósítani.
Alkalmazhatják a kiválasztáshoz a pöttyszavazást, mely során a csapattagok matricapöttyöket kapnak. Ezeket a pöttyöket ragasztják fel a számukra legszimpatikusabb ötlethez. A legtöbb szavazatot kapott ötlet lesz a „győztes”, ezzel az ötlettel dolgoznak majd tovább.

Koncepció készítés

- *Tevékenység célja:* Megvalósíthatósági terv készítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* papír, ceruza, post-it
- *Tevékenység leírása:*
A diákok egy koncepciót készítenek, melyben megtervezik a prototípust és rögzítik a prototípus készítésének legfőbb lépéseit.
Konkrét tervet dolgoznak ki a csapattagok a végleges ötlet alapján, melyben végig gondolják a folyamatot, kidolgozzák a részleteket (ügyelve a megvalósíthatósági szempontokra). Segíti a tervezést, ha a koncepciót is vizualizálják, pl. képregényt készítenek Scratch segítségével.

Prototípus gyártás

- *Tevékenység célja:* Közös alkotás, a választott ötlet formába öntése, kézzelfoghatóvá tétele
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 35 perc
- *Eszközigény:* Kávékapszula, tojástartó, műanyag palackok, kartonok, gyurma, ragasztó, filctollak, építőkocka, Lego, stb

- *Tevékenység leírása:*

A diákok a választott ötletüket az előzetesen elkészített koncepció mentén valósítják meg a rendelkezésre álló anyagokat felhasználva.

Építsék meg a koncepció szerinti ötletet, készítsenek egy makettet, egy tárgyat, öntsék formába, tegyék kézzelfoghatóvá az ötletüket, elképzelésüket. Biztassuk arra a diákokat, hogy a kelléket, eszközöket illetően legyenek bátrak, engedjék szabadon a fantáziájukat!

Elkészült prototípusok bemutatása

- *Tevékenység célja:* Az elkészült prototípusok bemutatása, reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos bemutatás, reflexió
- *Időigény:* 20-25 perc
- *Tevékenység leírása:*

Minden csoport prezentálja az általa elkészített alkotást. Elmondják, hogy mi volt az újrafogalmazott problémájuk, milyen ötletet választottak a megoldására és azt hogyan valósították meg. A bemutató során adjunk lehetőséget arra, hogy a többi csoporttag kérdezzen, reflektáljon, dicsérjen.

A bemutatókat követően keressünk helyet az alkotásoknak az osztályteremben, hogy még egy ideig megtekinthetők legyenek.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak összegzése

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközигény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok:

- Mivel a módszertan lépései szorosan egymásra épülnek, abban az esetben javasolt a teljes témakört megvalósítani, ha van rá elegendő idő, hiszen a teljes folyamatra minimum 12-15 tanóra szükséges.
- Ha nem áll rendelkezésre elegendő idő, akkor a „célok” vagy „döntési stratégiák” modulhoz is illeszthető ez a tartalmi egység.
- Akár önálló projektnap keretében is megvalósítható ez a tematikus egység.
- Előnyt jelent, ha a megvalósító csoportvezetők rendelkeznek a „design thinking” módszerben vagy projekt módszerben való jártassággal.

IV.4. DÖNTÉSI STRATÉGIÁK

„Az egyszeri pályadöntés támogatásának hangsúlya egyre inkább áttevődik a pályadöntési kompetencia kialakítására és gyakorlására. A megalapozott, átgondolt pályadöntések a tanulmányi teljesítményt és az iskolai hatékonyságot is emelik, amely hozzásegíti a tanulókat a sikeres továbbtanuláshoz, életpályaépítéshez. Az iskoláknak elengedhetetlen szerepük van a pályadöntések folyamat jellegű támogatásában, az életpályatervek rendszeres finomhangolásában.

A pályadöntési stratégiák kimunkálása növeli a pályadöntési „éhatékonyságot”, azaz a tanulók hite növekszik abban, hogy mennyire képes a pályafejlődése során a döntésekkel kapcsolatos tevékenységeket - önértékelés és pályaismeret fejlesztése, célválasztás, tervezés és problémamegoldás - sikerrel teljesíteni. A serdülők pályadöntési éhatékonyságának növeléséhez nagymértékben hozzájárul többek között a sikerek megélése az iskolai teljesítményben, a pozitív énkép és az életcélok proaktív feltérképezése. (Török, 2017).

Akik belső kontrollt éreznek saját pályadöntési folyamataik fölött, azok nagyobb valószínűséggel hisznek abban, hogy le fogják győzni az életpályájukon felmerülő akadályokat. A döntési stratégiák tanításában így fontos témakör a különböző döntési módok elemzése, azaz, hogy a tanuló hogyan (pl. kinek a segítségével, mennyi idő alatt) hoz döntéseket az életének különböző területein és mennyire képes adaptívan reagálni az újabb döntési helyzetekre.

Foglalkozások témája

1. Milyen a jó döntés?
2. Döntési szempontok, érvelés és prioritizálás
3. Életpálya-döntések

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ döntési kompetencia

Kapcsolódó eredmény-elvárások

- **Ismeret:** A tanuló képes 1-1 döntési helyzetet áttekinteni és a döntés szempontjából fontos információk mentén prioritásokat felállítani.
- **Készség:** A tanuló képes releváns kérdéseket feltenni egy döntési helyzetről, képes releváns információk birtokában kezében tartani a döntést, önállóan vagy segítséggel meghozni a döntést.
- **Attitűd:** A tanuló képes saját döntéseire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.

IV.4.1. MILYEN A JÓ DÖNTÉS?

Témák/kulcsfogalmak: Mérlegelés, döntési helyzetek, befolyásoló tényezők

Foglalkozás célja: A jó döntés körütekintést, mérlegelést igényel

Rapid döntési játék

- *Tevékenység célja:* Döntési helyzetek megélése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni választások és döntési helyzetek szimulációja mozgással
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* kötél (opcionális)
- *Tevékenység leírása:*

A csoportvezető választási lehetőségeket mond, amelyekből a lehető legrövidebb idő alatt kell választani! Mindig 2 állítás közül lehet választani, tartózkodni vagy mindkettőt választani nem lehet. A teret középen egy képzeletbeli/valóságos vonal (pl. kötél) felezi, így kell egyik vagy másik oldalra állni.

A döntési helyzetek:

- álljon jobb oldalra (mutatjuk) az, aki szeret kávét fogyasztani, bal oldalra (mutatjuk) az, aki inkább a teát szereti
- álljon jobb oldalra (mutatjuk) az, aki felnőtt korában szeretne háziállatot tartani, bal oldalra (mutatjuk) álljon az, aki nem szeretne
- álljon jobb oldalra az, aki kertés házban szeretne lakni, bal oldalra az, aki egy belvárosi lakást választana
- álljon jobb oldalra az, aki inkább autót venne, bal oldalra az, aki inkább motort
- álljon jobb oldalra az, aki 1 napig szeretne repülni, álljon bal oldalra az, aki 1 napig szeretne láthatatlan lenni
- álljon jobb oldalra az, aki 1 évig minden nap hajnalban kelne, bal oldalra az, aki 1 évig minden nap éjjel 3-kor feködne
- álljon jobb oldalra az, aki 1 évre lemondana az édességfogyasztásról, bal oldalra az, aki 1 évre lemondana a koffeinről
- álljon jobb oldalra az, aki vállalná, hogy 1 napig minden gondolatát hallják, bal oldalra az, aki vállalná, hogy 1 napig hallja mások gondolatait.

Az egyes kérdésekre adott válaszok után érdemes egy-egy résztvevőt megszólítani, miért az adott oldalt választotta.

Játékfeldolgozás

- *Tevékenység célja:* Élmények megbeszélése és tudatosítása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos beszélgetés
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

Segítő kérdések a feldolgozáshoz:

- „Mit gondoltok, miről szólt ez a gyakorlat?”
- „Többnyire nagyon gyorsan be tudtatok állni valamelyik oldalra/Gyakran hosszas

fejtörést okozott a választás, hogyan hoztatok döntéseket?” (minél több tanulót kérdezzünk meg, ő hogyan döntött)

- „Mit csináltatok, amikor elbizonytalanodtatok?” (pl. mentem a többiek után, inkább a helyemen maradtam, mindig megváltoztattam a helyemet...)

- „Mire lett volna szükségetek, hogy „jobb” döntéseket tudjatok hozni? Gondoljatok vissza az előző témában megismert a kutatási módszerekre!” (több időre, információkra az adott dologról, mások véleményét kikérni)

Bevezető beszélgetés

- *Tevékenység célja:* Témára hangolás
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Interaktív előadás teljes csoporttal
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* tábla+kréta/flipchart+filc
- *Tevékenység leírása:*

Bevezető: „A mai alkalommal a döntéshozás témájával kezdünk el foglalkozni. Ebben a játékban gyors döntéseket kellett hoznotok nagyon rövid idő alatt, kevés információ alapján, úgy, hogy láttátok, mások hogyan döntenek. Ilyenkor általában az első megérzésünkre hallgatunk és érzelmi alapon hozunk döntést.”

- „A mindennapok során folyamatosan kisebb-nagyobb döntéseket hozunk. Mondjatok példákat, ma milyen döntéseket hoztatok már meg?” (pl. mit veszek fel reggel, mit reggelizem, gyalog/kerékpárral/busszal/vonattal/autóval érkezem iskolába, veszek-e valamit a pékségben menet közben, rágyújtok-e szünetben...) A csoportvezető kezdi egy saját példával.

- „Idézd fel, legutóbb milyen fontos döntést kellett meghoznod, aminek tétje vagy nagy jelentősége volt számodra?”(néhány másodperc szünet, a tanulók szemkontaktus felvételével jelzik, ha felidéztek ezt az emléket; a csoportvezető megkéri a résztvevőket, hogy egy mondatban mutassák be ezt a döntési helyzetet, amit felidéztek) „Erről a legutóbbi döntésedről kiderült már, hogy jól választottál-e? Honnan tudod? Szerinted mitől jó egy döntés?” (ezekre a kérdésekre is sorban a gondolataik megosztását kérjük a tanulóktól)

- „Gyakran nincs egyetlen jó döntés, nem lehet ilyen egyszerűen egyik lehetőségre sem azt mondani, hogy csak az az lesz a jó. Éppen ezért a jó döntés helyett mi a megalapozott döntésekre biztatunk titeket. Mit gondoltok, mi a különbség a jó és a megalapozott döntés között?” (néhány tanuló megosztja a gondolatait, pl. információt gyűjt a témában, megfontoltan cselekszik, időt szán rá, utánajár, tapasztaltakat kérdez)

- „Ebben az életkorban már el kell kezdeni a jövőtervezéssel foglalkozni, kisebb-nagyobb döntéseket meghozni, azonban van néhány szempont, ami talán ennél is fontosabb. A tervezői gondolkodás során az elmúlt alkalmakon is ezekkel ismerkedhettek meg:

NYITOTTSAÉG: Ne ragaszkodjatok egyetlen elképzeléshez, legyetek nyitottak az új ismeretekre és tapasztalatokra, fedezzétek fel a világot és a lehetőségeiteket!

IDŐ: Adjatok időt magatoknak, hogy kiderüljenek az erősségeitek, fedezzétek fel, hogy, mit tudtok jól csinálni, mi érdekel titeket a nagyvilágból!

MEGGYŐZŐDÉS: Nézzetek utána mindennek, mint a népmesében: aki nem hiszi, járjon utána! Nem kell mindent elhinni, amit hallotok. Lehetnek kritikusak és kételkedők, derítsétek ki magatok az igazságot és tudjatok meg minél többet az adott témáról!

BÁTORSÁG: Legyetek bátrak kipróbálni új dolgokat, döntéseket hozni és megváltoztatni az irányt, ha úgy érzitek, hogy nem jó úton jártok.

KITARTÁS: Merjetez nagyokat álmodni és legyetek kitartóak a jól megtervezett céljaitok elérésében!”

A nagybetűs kulcsszavakat folyamatosan írjuk a táblára/flipchart-ra.

És egy rövid tanmese Edisonról, hogyan nyilatkozott a villanykörte felfedezésről hosszas kísérletezések után: „Nem buktam el, csak találtam 10.000 utat, ami nem járható.” A tanulók megoszthatják, ha ismernek még hasonló sikertörténeteket. (pl. Angry birds).

Az én Orientációs évfolyamom

- *Tevékenység célja:* Az Orientációs évfolyam előnyeinek és lehetőségeinek beépítése az „én-identitásba”
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* kiscsoportos munka
- *Időigény:* 25 perc
- *Eszközigény:* üres írólapok, tollak, A/3-as lapok, színes filcek, színes ceruzák
- *Tevékenység leírása:*

Feladat felvezetése teljes csoport előtt: Megkérjük a tanulókat, gondolkodjanak el rajta, miről szól az Orientációs év. Hangozzanak el a következő kérdések: „Magad választottad? Ha igen, miért? Ha nem, miért tűnt mégis jó ötletnek?” A tanulók 1-1 mondatban megosztják a csoport előtt az Orientációs évfolyamba kerülésük útját.

Feladat bemutatása: „Képzeljétek el, hogy gazdag vállalkozók vagytok. Szeretnétek egy új szakképző iskolát nyitni olyan fiatalok számára, akik még bizonytalanok a jövőjüket illetően, ezért Orientációs évfolyammal indítjátok a középiskolát. Ti mit tanítanátok nekik? Hogyan hirdetnétek meg ezt? 3 fős kiscsoportokban készítsetek egy hirdetést a jelenlegi 8. osztályosoknak! Találjátok ki, hol található az iskola, miket lehet ott tanulni, kikkel lehet találkozni, mivel szerelnétek fel az iskolát, ahol ti új Orientációs évfolyamot indítotok. Készítsetek egy plakátot és írjatok egy néhány mondatos rádióreklámot, amit majd elmondtok a társaitoknak!”

Saját orientációs évfolyamok bemutatása

- *Tevékenység célja:* csoportmunkák bemutatása, saját értékek képviselése és kommunikációja
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* egyéni bemutatás csoportos reflexióval kísérve
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

Az elkészült hirdetések bemutatása és a reklámszövegek meghallgatása.

Az egyes csoportok munkái után a csoportvezető megkérdezi a csoport többi tagját, szívesen jelentkeznének-e ide? Ők elmondják, miért igen vagy miért nem, mi tetszik nekik a hirdetésben?

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak összegzése

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.4.2. DÖNTÉSI SZEMPONTOK, ÉRVELÉS ÉS PRIORIZÁLÁS

Témák/kulcsfogalmak: Döntési szempontok, érvelés és priorizálás

Foglalkozás célja: A döntési szempontok megismerése, alkalmazása

Szamuraj - Bika - Nagymama

- *Tevékenység célja:* Bevezető játék
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni és csoportdöntést igénylő játék
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*

A játék a „kő-papír-olló” játék csoportos verziója.

A csoportvezető a teljes csoportot két egyenlő csapatra osztja, majd ismerteti a játék kereteit. A játék olyan, mint a „kő-papír-olló”, háromféle kézjelzést kell megtanulnia a csoportnak:

- Bika: ökölbe szorított kéz előrenyújtásával, a mutató- és a kisujj kinyújtásával formázott „bikafej”

- Szamuraj: egy képzeletbeli szamurajkard két marokra fogása és suhintása

- Nagymama: botra támaszkodó, remegő kéz.

A Bika megijeszti a Nagymamát, tehát legyőzi. A Szamuraj bátor harcos, le tudja győzni a Bikát. A Szamuraj gyenge pontja a Nagymamája, aki ha összeszidja a Szamurajót, akkor a legbátrabb harcosnak is inába száll a bátorsága, tehát a Nagymama legyőzi a Szamurajót.

A tanulók véletlenszerűen párokba állnak és lejátszanak egymással 2 kört. A döntetlen nem számít befejezett körnek. Páratlan számú résztvevő esetén a csoportvezető is beáll a játék ezen részébe. A 2. kör után kikerült győztesek keresnek egy másik győztest és párba állnak, ugyanígy tesznek a vesztesek is.

A következő játékokra minden győztes páros szembeszáll egy vesztes párossal (2 a 2

ellen). A párosok külön-külön megegyeznek, hogy mit mutassanak. Majd egymással szemben felállva, a játékvezető számolását követően háromra mutatják a közösen választott jelet. (A csoportvezető itt már kiáll a játékból, aktívan facilitálja a párosok kialakulását.)

A következő 2 kör után a győztes páros összeáll egy másik győztes párossal, a vesztes páros pedig egy másik vesztes párossal. A 2 csapat külön-külön megegyezik, hogy mit mutassanak. Majd egymással szemben felállva, a játékvezető számolását követően háromra mutatják a közösen választott jelet.

A játék addig tart, míg a teljes csoport 2 nagy csapattá egyesül, a csoportvezető aktívan segíti a csoportok alakulását a létszámtól függően.

Játékfeldolgozás

- *Tevékenység célja:* Élmények megosztása és tudatosítása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni véleménynyilvánítás a térben és csoportos beszélgetés
- *Időigény:* 10 perc
- *Eszközigény:* flipchart, filctoll
- *Tevékenység leírása:*

A játékot követően a résztvevők egy képzeletbeli vagy a terem padlójára illesztett valódi ötfokú skála mentén felállnak a térben azt jelölve, hogy érzik, mennyire sikerült érvényesíteni a véleményüket az első páros felállásban (5 - az történt, amit én akartam; 1 - a társam szinte egyáltalán nem vett figyelembe). A tanulók beállnak a számok szerinti sorrendben egymás mellé! A csoportvezető megszólít valakit az 5-ös csoportból, majd valakit az 1-ből, mi történt, hogy sikerült elérnie, hogy a társa hallgasson rá, vagy vajon miért nem vették figyelembe a véleményét.

Ezt követően a csoportvezető azt kérdezi, hogyan változtak ezek a pontszámok a következő felállásban (4 fős csoportok). Mindenki vándoroljon át a térben a megfelelő pontszámot jelölő helyre! (5 - az történt, amit én akartam; 1 - a társaim szinte egyáltalán nem vettek figyelembe)

A csoportvezető végül azt kérdezi, hogyan alakult ki a végső sorrend, amikor az egész csoport két csapatra osztódva játszott egymás ellen? Itt is megkérdez az 1-es és 5-ös csoportból is néhány ember, lehetőleg olyanokat is, akik korábban is hasonló helyen álltak, meg olyanokat is, akik változtattak!

A megosztások után a résztvevők visszaülnek a helyükre, és a csoportvezető koordinálásával közösen összegyűjtik (felírják a táblára/flipchartra), mit csináltak azok, akik érvényre juttatták az akaratukat, vagyis ötöt írtak bármelyik helyre (pl. hangosak voltak, határozottak, többször kimondták, mire gondolnak, jó kommunikáció, érvelés, többiek meggyőzése, kitartás a saját elképzelés mellett).

Döntési szempontok és érvelés

- *Tevékenység célja:* Saját döntési élmények tudatosítása, értelmezése, döntési szempontok gyűjtése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos beszélgetés
- *Időigény:* 10 perc

- *Tevékenység leírása:*

Döntési helyzetekben gyakran előfordul, hogy valaki mást vagy másokat is meg kell győznünk a saját nézőpontunkról. A tanulók brainstormingolnak ilyen helyzetekről (pl. szülő vegyen meg valamit, elkezdjen jogosítványt szerezni, engedjék el a hétvégi buliba).

Az is előfordul, hogy közös döntést kell hoznunk másokkal, mert mindenkit érint a kérdés, amilyen ez a játék is volt (pl. hova menjen a család nyaralni?, hova menjen az osztály kirándulni?, mi legyen a csapatinduló?). A tanulók erre is hoznak néhány saját példát.

Gyakran azelőtt, hogy egy döntést meghozunk, mi magunk is sokat dilemmázunk és saját magunkat is meg kell győznünk. A tanulók sorban megosztják nagy körben, milyen döntés okozott számukra legutóbb fejtörést. A következőkben ezzel a döntési helyzettel dolgozunk tovább.

Rövidtávú-Hosszútávú–Előny-Hátrány

- *Tevékenység célja:* Érvelés és döntéshozás előkészítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* 2x2 mátrixot tartalmazó lapok (minden tanulónak külön), íróeszközök
- *Tevékenység leírása:*
 „Amikor több lehetőség közül választunk, akkor legkönnyebb, ha elkezdjük az előnyöket és a hátrányokat összegyűjteni. Olyan szempontból is érdemes ezt megvizsgálni, hogy melyek a rövidtávú és melyek a hosszútávú előnyei, illetve hátrányai egy döntésnek.”
 A tanulónak egy előre elkészített 2x2-es mátrixot (rövidtávú/hosszútávú, előny/hátrány) jelölő lapokat ad a csoportvezető, melyet a tanulók annyi állítással töltenek fel, amennyivel csak tudják az imént megfogalmazott saját döntési helyzetük alapján! Egyéni visszajelzés nagy csoport előtt: „Találtál-e új szempontokat ahhoz képest, ahogy a valóságban meghoztad ezt a döntést? Másképp döntenél-e most?”

Túlélés a Szubarktiszon

- *Tevékenység célja:* Kommunikációs és döntési képesség fejlesztése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* csoportos feladatvégzés
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* feladatleírás a csoportnak, üres lapok és íróeszközök
- *Tevékenység leírása:*
 „Október 5-e délután 14:00. A résztvevők Észak-Kanada szubarktikus részében, a Laura-tó partján lezuhantak a hidroplánjukkal. A pilóta nem élte túl a szerencsétlenséget, az utasok megúszták sérülés nélkül. A repülőgép a zuhanás után lassan elmerült a vízben. A pilóta a lezuhanás előtt nem volt kapcsolatban senkivel. A terepszemle arra enged következtetni, hogy 50 km-re délre vannak az úticéltól és 35 km-re északra Schefferville (5000 lakos) városától, az első lakott területtől, a kiindulási helytől. A városba csak vonattal vagy repülővel lehet eljutni. Visszatérésük Schefferville-be október 19-re várható, ahogy ezt jelezték a rádióadón felszállás előtt.
 A közvetlen környezetük túlelevelű erdő, sziklás, kopár hegyekkel övezve. A völgyek

tundrák, arktikus mocsarak, sűrűn benőve zölddel. A terület kb. negyedét hosszú, keskeny tavak teszik ki, számos patakot, csermelyt befogadva. A hőmérséklet októberben -4 és -2 °C között van, néha -10 és -18 °C alá zuhan. Az égbolt többnyire erősen felhős, kb. 10 naponként van félhomály. A földet 12-18 cm-es hó fedi, amely gyakran 2,5-4,5 m-es hófúvásokat alkot. A szél erőssége óránként eléri a 20-25 km/h-s sebességet, észak-keleti irányban.

Mindannyiukon meleg alsónemű van, zokni, gyapjúing, nadrág, gyapjúkesztyű, irhabunda, gyapjúsapka, és erős vadászeszizmák. Az összvagyonuk 153 dollár papírpénz, pár fémpénz, zsebkés és ceruza.”

Feladat: Mielőtt még a repülőgép elsüllyedt volna, sikerült megmenteni 15 tárgyat. Az a feladat, hogy ezeket a tárgyakat rangsorolják fontosságuk szerint. A legfontosabb tárgy az 1., a legkevésbé fontos a 15. legyen. Minden tárgyat rangsorolni kell, nem lehet több tárgynak is ugyanazt a sorszámot adni.

- Mindenkinek egyéni sorrendet kell készítenie a 15 tárgyat illetően.
- Ezután következik a megbeszélés. A csoportnak meg kell állapodnia abban, hogy marad a helyszínen vagy elindul segítségért.
- A csoportnak - a megbeszélés során - egy közös sorrendet is létre kell hoznia a 15 tárgyatról.

Útmutatók:

- Legyél őszinte, igyekezz minden aggódásod, feltételezésed közölni, hogy ezeket is nyíltan megtárgyalhassátok!
- A csapatnak szüksége van minden információra, amivel a csoporttagok rendelkeznek. Ezért azok is járuljanak hozzá a megbeszéléshez, akik csendben vannak vagy passzívak. Mindenkinek lehetősége van a legjobb megoldás megtalálásához anélkül, hogy azt sejtjené.

A tárgyak jegyzéke: 1. mágneses iránytű 2. málnaszörp 3. hálósák 4. víztisztító tableta 5. sátorlap 6. gyufa 7. zsinór 8. zseblámpa 9. 3 pár hócipő 10. rum 11. borotvagép tükörrel 12. ébresztőóra 13. fejsze 14. lyukas abroncs 15. A navigációról c. könyv

Feldolgozás

- *Tevékenység célja:* Élmények tudatosítása, összegzése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos megbeszélés
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Feldolgozó kérdések:
Miben állapodott meg a csoport és miért?
Hogyan rangsorolta a csoport a tárgyakat és miért?
Hogyan érveltek?
Kinek hasonlít leginkább az egyéni sorrendje a csoport sorrendjéhez?

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.4.3. ÉLETPÁLYA-DÖNTÉSEK

Témák/kulcsfogalmak: Mérlegelés, döntési helyzetek, befolyásoló tényezők

Foglalkozás célja: Az életpálya kialakításával kapcsolatos döntések tudatos meghozása

Információgyűjtési lehetőségek

- *Tevékenység célja:* Képzésekkel kapcsolatos online információszerzési lehetőségek ismertetése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Interaktív beszélgetés
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* számítógép, vetítő
- *Tevékenység leírása:*
A csoportvezető beszélgetést indít az életpálya-tervezéssel kapcsolatos ismeretekről:
- Mi mindent érdemes tudni az egyes pályákról? (hány évig kell tanulni, mit kell tanulni, milyen végzettséget ad, mennyit lehet vele keresni, milyen fásasztó a munka, mennyire ad biztos megélhetést...)
- Hol lehet ezeknek az információknak utánajárni? (www.ikk.hu www.fizetesek.hu/fizetesek áttekintése, Szakmafüzet) A csoportvezető bemutat néhány felületet és azok kezelését.

Karakterek karriertervezése

- *Tevékenység célja:* Adatgyűjtés és célzott internethasználat gyakoroltatása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Kiscsoportos foglalkozás
- *Időigény:* 40 perc
- *Eszközigény:* számítógép (4 tanulónként 1 db), Információgyűjtési táblázat (csoportonként 1 db), íróeszközök
- *Tevékenység leírása:*
4 fős kiscsoportokban 1 karakter lehetséges pályautjainak felépítése
A tanulók leírást kapnak egy velük azonos életkorú, hozzájuk hasonló tulajdonságokkal és érdeklődéssel bíró fiktív karakterről, aki számára kiscsoportban 3 lehetséges szakmairányt kell megtervezni:
1. szakmaválasztás érdeklődés és kompetenciák mentén,
2. szakmatanulás megtervezése konkrét iskolaválasztással,
3. felnőttképzési lehetőségek áttekintésével, ezt követően pedig álláshirdetést keresnek a választott végzettségeknek megfelelően. Ezeket az információkat egy előre megadott

táblázat szempontrendszeré mentén keresik és rendszerezik a tanulók. Érdemes 1 példát végigfuttatni a csoportvezető által.

Megosztás

- *Tevékenység célja:* Információk egyeztetése, tapasztalatok tudatosítása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos megosztás egyéni megnyilvánulásokkal
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Minden csoport megosztja, milyen információkat gyűjtöttek, milyen szakmát vagy szakmákat választottak a karakter számára. A különböző csoportokban nyert információkat összevetik, kiegészítik, javítják, itt érdemes a hiteles forráskeresésre is kitérni.

Foglalkozás zárása, rövid összefoglalás

- *Tevékenység célja:* Csoportos összegzés és reflexió
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak összegzése

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigeny:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok

- Minél több olyan gyakorlat feldolgozása javasolt, ahol döntési helyzetekbe helyezünk a diákokat, ezekre tudnak reflektálni, boncolgatni az egyes döntési stratégiákat és a döntéseik következményeit.
- A gyakorlatok lehetővé teszik, hogy vissza tudjunk utalni az egyéni és közösségi szintre, az egyéni és egyetemes értékekre, azok szerepére a döntési folyamatban, például egy egyéni döntés hogyan hathat közösségekre.

IV.5. CÉLOK

A célállítással kapcsolatos képességek fejlesztése nagymértékben meghatározza a tanulmányi és munkaerőpiaci sikerességet. (Oettingen és Gollwitzer, 2010).

A célok kijelölése pozitív irányú együttjárást mutat az erősségek felmérésével, a társas énhatékonysággal, általa erősödnek a döntési stratégiák és mélyül a pályaelköteleződés. (Orosz, 2018).

Azok a diákok, akik hatékonyan tudnak célokat felállítani és monitorozni azokat, jobban meg tudnak megküzdeni az akadályokkal a pályaaorientációjuk során és hatékonyabban tudnak adekvát pályadöntéseket hozni. A célok felállítása és monitorozása magában foglalja a hosszú távú célok rövidebb távú célokra való bontását, a célok formálását és illesztését az adott környezethez. (Martin és mtsai, 2015).

A célállítás tanulásában bemutatott módszerek abban segítenek, hogy a tanuló először elképzeljen egy pozitív célt, majd elképzelje, milyen pozitív változások következnének be az életében a cél elérésével, illetve milyen potenciális akadályok jelenhetnek meg a folyamat során, továbbá, milyen tervet érdemes kidolgozni az akadályok leküzdésére. Ezek a gyakorlatok hozzájárulnak ahhoz, hogy megerősödjenek a tanulók célokkal kapcsolatos mentális asszociációi, több energia álljon rendelkezésre a célok elérése során és jobb hosszú távú teljesítmény jöjjön létre.

Foglalkozások témája

1. Célkijelölés
2. Életcélok

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ tervezési kompetencia
- ✓ döntési kompetencia
- ✓ problémamegoldási kompetencia

Kapcsolódó eredmény-elvárások

- **Ismeret:** A tanuló megismeri azokat a tervezési helyzeteket, amelyek az életpálya-építésében várhatóak lesznek.
- **Készség:** A tanuló képes saját rövid- és hosszú távú célokat és terveket megfogalmazni. A tanuló képes céljaihoz és terveihez kapcsolódó konkrét lépéseket, módszereket megfogalmazni.
- **Attitűd:** A tanuló képes saját terveire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.

IV.5.1. CÉLKIJELÖLÉS

Témák/kulcsfogalmak: Célkitűzés, SMART

Foglalkozás célja: Célkijelölés gyakorlása a SMART modell segítségével

Megvalósult céljaink

- *Tevékenység célja:* Hangolódás a témára, tapasztalati úton történő információgyűjtés
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos munka
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* flipchart, A/4-es lapok, tollak, filcek
- *Tevékenység leírása:*

A diákok 3-4 fős kiscsoportokban megosztanak egymással 1-1 olyan célt, célkitűzést, amit sikerült megvalósítaniuk. Az egyéni célok megosztását követően az a feladatuk, hogy keressenek hasonlóságokat a hallott történetekben, keressenek olyan jellemzőket, körülményeket, amelyek hatással lehettek a célok megvalósulására. A kiscsoportos gyűjtéseket nagycsoportos szinten dolgozzuk fel és írjuk a megállapításokat egy flipchart lapra.

SMART modell bemutatása

- *Tevékenység célja:* A SMART modell bemutatása, értelmezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat
- *Időigény:* 20 perc
- *Eszközigény:* flipchart, filcek
- *Tevékenység leírása:*

A SMART modell ismertetése:

- a mozaikszó feloldása, az egyes betűk jelentése és értelmezése (konkrét, mérhető, elérhető, releváns, időhöz kötött)
- a modell használatának, alkalmazásának lehetőségei a(z) (életpálya)tervezésben

SMART cél bemutatása

- *Tevékenység célja:* A SMART modell konkrét célokra keresztül történő értelmezése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos munka
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* filctoll, post-it
- *Tevékenység leírása:*

Előzetesen válasszunk ki 1 rövid, 1 közép és 1 hosszú távú célt és a diákokkal közösen nézzük meg, hogy hogyan felel meg az egyes kategóriák kritériumainak. Írjuk fel, hogy az adott cél:

- konkrét, mert...
- mérhető, hiszen....
- elérhető, mert....
- releváns, mert...
- időhöz kötött, hiszen...

SMART cél kijelölésének gyakorlása

- *Tevékenység célja:* Célkijelölés gyakorlása, mely megfelel a SMART modell elvárásainak
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros gyakorlat és csoportos megosztás
- *Időigény:* 25 perc
- *Eszközigény:* filctoll, post-it, A/5-ös színes lapok, filcek, gyurmaragasztó vagy maszkolószalag
- *Tevékenység leírása:*
A diákok párban dolgozva igyekeznek 1-1 rövid távú célt választani, mely megfelel a SMART modell feltételeinek. A célkijelölést követően az előző feladathoz hasonlóan végignézik és leírják, hogy hogyan feleltethető meg a kitűzött cél az egyes kritériumoknak. A kiscsoportos beszélgetést és értelmezést követően az egyes célokat felírják A/5-ös színes lapokra, megosztják egymással nagycsoportban és kihelyezik az osztályterem falára.

Csoportos összegzés és reflexió

- *Tevékenység célja:* Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 10 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.5.2. ÉLETCÉLOK

Témák/kulcsfogalmak: Életút, célok, (életpálya)tervezés

Foglalkozás célja: Életút tervezés, hosszú távú célok, jövőkép megfogalmazása

Hangolódás a jövőtervezésre

- *Tevékenység célja:* Jövőkép meghatározásának előkészítése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Imaginációs gyakorlat
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Imaginációs gyakorlat instrukció:
A programunk következő szakaszában a hosszú távú jövőképekkel fogunk foglalkozni, de nem akárhogy, hanem a képzeletünk segítségével! Hiszen ha valamit elképzelünk,

előre vetítünk magunknak, elhisszük, hogy képesek vagyunk valamit megtenni vagy egy célt elérni, akkor már 1 lépéssel közelebb kerültünk a sikerhez. A következő 10 percben csukott szemmel azt fogjuk elképzelni, milyen lesz egy napunk 10 év múlva. Számold ki gyorsan, hány éves leszel 10 év múlva, 2031-ben! A gyakorlat során én végig beszélni fogok hozzátok, kérdéseket fogok feltenni, de nektek nem kell válaszolni, csak engedni, hogy a képzeletetek vezessen benneteket.

Keress egy kényelmes ülőpozíciót a széken! A karjaid és a lábaid se legyenek keresztbe téve, támaszd meg a derekadat, ne legyen sehol sem feszültség a testedben! És csak kezd el megfigyelni a légzésed... (légzésfigyelés + izomrelaxáció).

Most ebben a nyugodt és ellazult állapotban képzelj el, hogy éjszaka van és alszol. 10 évvel és 1 nappal később vagyunk, azaz 2031. x hó y napja, hétfő van. Egyszer csak megszólal az ébresztőórád. Nézd meg, mennyit mutat. Képzeletben nyújtózkodj egy nagyot, és ülj fel az ágyadban. Nézz körül a szobában! Hol vagy? Melyik országban, melyik városban? Házban vagy lakásban? Mekkora ez a szoba, ahol ébredsz? Milyen tárgyakat, bútorokat látsz magad körül?

Menj oda a ruhásszekrényhez és válaszd ki az aznapi ruháidat! Hová fogsz menni? Dolgozni mész vagy valami mást csinálsz ezen a napon? Milyen ruhára van szükséged? Válassz pólót vagy inget, nadrágot, szoknyát vagy épp kosztümöt, hozzá illő cipőt, és esetleg valamilyen kiegészítőt, amire még szükséged van. Nézd meg magad a tükörben, hogyan festesz 2031-ben?

Hagyd el a házat és indulj el a napi dolgodra. Gyalog mész, kerékpárral, tömegközlekedéssel, autóval, esetleg valamilyen másfajta járművel? Hová érkezel meg? Milyen emberek vesznek itt körül? Mik lesznek a napi feladataid?

Képzelj el, hogy már délután van és újra útra kelsz. Hazamész, találkozol valakivel, sportolsz vagy a hobbidnak élsz? Milyen tevékenységekkel, kiknek a társaságában töltöd az estédet? Hogyan érzed itt magad? Milyen tapasztalatokat, élményeket szerzel? Beesteledett, indulj haza! Milyen érzés hazaérkezni? Ki vagy kik fogadnak? Mivel töltöd még a lefekvés előtti időt?

Későre jár már, ideje aludni! Feküdj le az ágyadba, és egy pillanatra még gondold végig a napodat! Aztán oldsd le a lámpát! És az éjszaka sötétjében indulj el vissza az időben 2031-ből, vissza egészen a mai napig, 2021. x hó y napig. Térj vissza ide az xy iskolába, mozgasd meg karjaidat-lábaidat, nyújtózkodj egy nagyot és szemeidet frissen és üdén engedd kinyílni!

Jövőkép

- *Tevékenység célja:* Jövőkép ábrázolása képmontázzsal
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* Újságok, képek, olló, ragasztó, A/3 lapok, színes filcek, ceruza, radír, aláfestő zene
- *Tevékenység leírása:*

A diákokat arra kérjük, hogy az előző feladatban elképzelt jövőt vizualizálják. Válasszanak képeket az újságokból vagy rajzoljanak ők maguk. Minden eszköz és montázkészítési technika megengedett. Válasszák ki az anyagok és eszközök közül azt, amivel szívesen alkotnának. Mélyedjenek el a feladatban, engedjék, hogy elragadja őket az alkotás

folyamata. Ha módunkban áll, vigyünk sokféle folyóiratot és sokféle ceruzát, filcet, festékeket, zsírkrétát, ceruzákat, stb. Célszerű az alkotás ideje alatt aláfestő zenét is alkalmazni, ami tovább tudja mélyíteni az alkotói folyamatot.

Alkotások bemutatása

- *Tevékenység célja:* Képtárlátogatással a diákok mesélnek egymásnak az alkotásaikról, bemutatják jövőképüket
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos megosztás
- *Időigény:* 25 perc
- *Tevékenység leírása:*
A képtárlátogatás és az alkotás, jövőkép bemutatása közben fókuszáljunk a
  - hosszú távú célok megragadására
  - kérdezzünk rá az oda vezető útra, annak állomásaira
  - a cél eléréséhez szükséges készségekre, tudásokra, erőforrásokra
  - nézzünk rá az egyes élet színterekre (munka, szabadidő, család, tanulás, stb) hogyan, milyen arányban jelennek meg a jövőképben

Modulzáró feladat ismertetése

- *Tevékenység célja:* Saját pályaut megtervezése, szakmaválasztási lehetőségek áttekintése, információgyűjtésre serkentés
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatvégzés
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Zárófeladat bemutatása: A tanulók egyénileg kiválaszthatják, milyen technika, módszer, alkalmazás segítségével szeretnék bemutatni, hogy a montázsban megjelölt jövőképhez milyen úton, milyen állomásokat érintve terveznek eljutni, milyen életutat terveznek maguknak. Bontsák le a távlati, hosszú távú célt rövidebb részcélokra, állítsanak sorrendet, keressenek okozati összefüggéseket a részcélok között. Vizsgálják meg a részcélok bemeneti feltételeit, azaz mit kell tenni, tudni annak érdekében, hogy az adott cél megvalósuljon.

Csoportos összegzés és reflexió

- *Tevékenység célja:* Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos összegzés
- *Időigény:* 5 perc
- *Tevékenység leírása:*
Az órán elhangzottak felelevenítése - összegzés

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok

- A SMART módszertant rövid távú, nagyon konkrét célokon érdemes elkezdni begyakorolni és csak utána foglalkozni a közép- és hosszú távú célokkal, tervekkel.
- Ennél a témakörnél gyakran felmerül a cél/álom/vágy dilemmája, ezek közötti hasonlóságok, különbségek, összefüggések, így ezeket érdemes feldolgozni a tanulókkal.
- A jövőkép alkotást (montázskészítést) érdemes alaposan előkészíteni, például visszaidézni a már korábban megfogalmazott értékeket, érdeklődési köröket, célokat, stb. Segíthetnek a hangoló gyakorlatok is, amelyek biztosítják az elegendő időt és alkalmas teret, körülményeket, eszközöket az elmélyült alkotásra, melynek eredménye egy kellőképpen részletgazdag alkotás.
- A Hangolódás a jövőtervezésre gyakorlat esetén a relaxáció/vezetett imagináció bármely egyszerűbb formája is lehet kontraindikált. Az elején fel kell mérni, van-e kockázata a relaxációnak, és pontos instrukciókat kell adni arra az esetre is, ha valaki nem tudja végigcsinálni, vagy nem is meri elkezdni. A gyakorlat megvalósítható relaxáció nélkül is rövidebb formában.

IV.6. MUNKAERŐPIACI ISMERETEK

Az életpálya-építés során mérvadó, hogy a munkaerőpiac milyen igényeket támaszt leendő munkavállalói felé. A gazdaság olyan képzérendszer fejlesztését várja az oktatástól, amelyek lehetővé teszik a különböző szakmákban való jártasság és a több területen alkalmazható, konvertálható tudás megszerzését.

A tanulóknak fontos tudniuk, hogy a tanulmányaik hogyan hasznosíthatóak a későbbi munkavégzésük során: melyik szakmához milyen tanulási útvonalak vezetnek, valamint milyen munkaerőpiaci lehetőségek, elhelyezkedési esélyek jellemzőek az adott régióban adott szakmánál, bizonyos ágazatokban. A munkaerőpiaci trendek elemzése abban is segíti a diákokat, hogy belássák: egy folyton változó munkakörnyezetbe fognak érkezni, amelyhez meg kell tanulniuk alkalmazkodni. A munkaerőpiaci ismeretek magukban foglalják a különböző foglalkoztatási formák megismerését, valamint az álláskereső feltételeket is.

Mivel a lehetséges karrierutak felfedezésében fontos szerepe van munkatapasztalatszerzésnek, ezért ezt a modult célszerű összehangolni a „job shadowing” vagy a céglátogatás elemeivel, hogy közvetlen élményeket szerezhessenek egy munkahely világából.

Foglalkozások témája

1. Önéletrajz, motivációs levél
2. Diákmunka

Fejlesztendő életpálya-kompetenciák:

- ✓ munkavállalási
- ✓ vállalkozói kompetencia

Kapcsolódó eredmény-elvárások

- **Ismeret:** A tanuló nyári- és diákmunka lehetőségeket ismer meg,
- **Készség:** A tanuló reálisan fogalmazza meg erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit, gyakorolja az önbemutatót.
- **Attitűd:** A tanuló belső motivációt és pozitív attitűdöt alakít ki a munkatapasztalatszerzés, munkavállalás iránt.

IV.6.1. ÖNÉLETRAJZ, MOTIVÁCIÓS LEVÉL

Témák/kulcsfogalmak: Álláskeresés, álláspályázat, kiválasztás, önéletrajz, motivációs levél

Foglalkozás célja: Munkaerőpiaci alapfogalmak tisztázása, önéletrajz és motivációs levélírási technikák elsajátítása

Munkaerőpiaci alapfogalmak tisztázása

- *Tevékenység célja:* A munkaerőpiaci alapok, fogalmak megismerése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Frontális tanári magyarázat és csoportos értelmezés
- *Időigény:* 20 perc
- *Tevékenység leírása:*
Fogalmak:
  - munkaerőpiac
  - kereslet/kínálat
  - munkáltató/munkavállaló
  - szektorok, ágazatok, vállalat típusok
  - munkaszerződés és annak elemei, a Munka Törvénykönyve
  - nettó és bruttó bér, minimálbér, garantált bérminimum

Álláskeresési technikák

- *Tevékenység célja:* Leggyakoribb álláskeresési technikák, módszerek, platformok megismerése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos beszélgetés
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Facilitált beszélgetés az alábbi témafókuszok mentén:

- álláskereső portálok, internetes álláslehetőségek
- célzott/direkt megkeresés
- szakmai kapcsolatrendszer, „networking” szerepe az álláskeresésben

Állaspályázat

- *Tevékenység célja:* Állaspályázat elemeinek feltárása
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros gyakorlat
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* nyomtatott önéletrajz és motivációs levélminták
- *Tevékenység leírása:*
Páros gyűjtés, melynek célja feltárni, hogy mi a célja, funkciója, szerepe az álláskeresésben az önéletrajznak és a motivációs levélnek. A gyakorlat reflexiókkal zárul.

Önéletrajz

- *Tevékenység célja:* Önéletrajz tartalmi és formai elemeinek megismerése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladat
- *Időigény:* 30 perc
- *Eszközigény:* flipchart, filctoll
- *Tevékenység leírása:*
A diákok kiscsoportokban dolgozva kapnak önéletrajz mintákat. Az a feladatuk, hogy összegyűjtsék az önéletrajz formai és tartalmi elemeit. A kiscsoportos gyűjtést követően nagycsoportosan, flip-chart papírra jegyzetelve készítenek közös vázlatot a feltárt elemekről, témakörökről:
  - formai követelmények: formátum, átláthatóság, arculati elemek, fotó
  - tartalmi egységek: személyes adatok, munkatapasztalat, tanulmányok, nyelvismeret, vezetői engedély, érdeklődés, stb.
  - nyelvhelyesség, helyesírás, szövegezés

Az én önéletrajzom

- *Tevékenység célja:* Saját önéletrajz készítése Canva segítségével - otthoni feladat
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* kivetítő, laptop, internet
- *Tevékenység leírása:*
A diákoknak egy rövid prezentáció segítségével bemutatjuk a canva szerkesztő felületét (www.canva.com). Mutatunk önéletrajz sablonokat és elmagyarázzuk, hogyan, milyen eszközökkel tudnak szerkeszteni, testre szabni egy választott sablont.
A bemutatót követően arra kérjük a diákokat, hogy a megismert formai és tartalmi elemeket szem előtt tartva, készítsék el otthon saját önéletrajzukat Canva segítségével.

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

IV.6.2. DIÁKMUNKA

Témák/kulcsfogalmak: diákmunka, iskolaszövetkezet, állásinterjú

Foglalkozás célja: A diákmunkához kapcsolódó fogalmak, jogszabályi környezet bemutatása, felkészülés a nyári diákmunka vállalására.

Kinek mi jut eszébe a diákmunkáról?

- *Tevékenység célja:* Hangolódás a nyári munkadiákmunka témakörére
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos feladatmegoldás
- *Időigény:* 15 perc
- *Tevékenység leírása:*
Asszociációs szóláncot indítunk: a diákok feladata, hogy 1-1 szót, kifejezést keressenek, ami a diákmunkához kapcsolódik. Az elhangzott kifejezéseket egy flipchart papírra gyűjtjük.

Miért hasznos a diákmunka?

- *Tevékenység célja:* Milyen rövid és hosszú távú előnyökkel jár diákként nyári munkát vállalni?
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos facilitált beszélgetés
- *Időigény:* 15 perc
- *Eszközigény:* flipchart, filcek
- *Tevékenység leírása:*
Az előző feladat során gyűjtött kifejezéseket alapul véve beszélgetést kezdeményezünk a nyári munka, diákmunka hasznosságáról, előnyeiről. Bizonyára lesznek többen az osztályközösségekben, akiknek már van diákmunkában tapasztalata, őket biztassuk arra, hogy osszák meg a többiekkel tapasztalataikat.
Az előnyök mellett térjünk ki arra is, hogy mire kell figyelniük, rákérdeznünk 1-1 felkínált pozíció kapcsán: munkakörülmények, szerződés, munkaidő, munkavégzés helye, bérezés, elvárt képzettségek, egészségügyi alkalmasság, stb.

Diákmunkára való jelentkezés - állásinterjú

- *Tevékenység célja:* Interjúhelyzetek szimulációjával felkészülés az állásinterjúra
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Páros gyakorlat
- *Időigény:* 25 perc
- *Eszközigény:* diákmunka hirdetések, lista a gyakori interjúkérdésekről
- *Tevékenység leírása:*

Egy páros, szimulációs gyakorlatot készítünk elő:

A diákok párokba rendeződnek és választanak egy diákmunka hirdetést, amire szívesen jelentkezének. A gyakorlat elején eldöntik, hogy a páros melyik tagja lesz a jelentkező és melyik az interjúztató. Egy rövid felkészülési idő alatt a páros mindkét tagja - szerepválasztástól függően - végiggondolja, hogy milyen kérdéseket szeretne feltenni, milyen információkat kíván megosztani a másik féllel. (Ehhez segédanyagként 1-1 listát mellékelünk az interjúkon elhangzó leggyakoribb kérdésekről). Az interjúra természetesen önéletrajzzal érkeznek, viszik magukkal az otthoni feladatként elkészített önéletrajzukat. A felkészülést követően egy 3-5 perces interjú helyzetre kerül sor, majd ezt követően szerepet cserélnek, felkészülnek az új szerepre és következik az újabb interjú szimuláció.

Segíti a feladatmegoldást, ha a feladat elején a csoportvezetők „akvárium gyakorlatként” megmutatnak egy interjú helyzetet, hogy a diákok előtt legyen egy minta, melynek elemeit, megoldásait, kérdés típusait be tudják építeni a saját feladatmegoldásukba.

Feldolgozás, reflexió

- *Tevékenység célja:* Élmények tudatosítása, összegzése
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Csoportos megbeszélés
- *Időigény:* 30 perc
- *Tevékenység leírása:*
Feldolgozó kérdések:
Hogy érezték magukat az egyes szerepekben?
Mennyire voltak informatív az önéletrajzok, segítették-e a jelölt megismerését, milyen képet mutattak a jelentkezőről?
Sikerült-e minden kérdést feltenni, minden fontos információt megszerezni a munkáról/jelölről?
Melyik kérdésre volt a legnehezebb válaszolni és melyikre a legkönnyebb?

Diák értékelő kérdőív

- *Tevékenység célja:* A tanórákat értékelő egyéni feladatként kitöltendő kérdőív
- *Tevékenység módszere/munkaformája:* Egyéni feladatmegoldás
- *Időigény:* 5 perc
- *Eszközigény:* diák értékelő kérdőív és íróeszköz
- *Tevékenység leírása:*
Diák értékelő kérdőív egyéni, anonim kitöltése

Megvalósítási javaslatok

- A témakör kiegészülhet a nyári, külföldi munkavállalással, továbbá vállalkozói- és pénzügyi ismeretekkel.
- A gyakorlatok során építsünk a diákok egyéni munkavállalási tapasztalataira (diákmunka, önkénteskedés) és ezekkel a saját élményekkel dolgozzunk.
- A tanulókat nagyban segíti a sok gyakorlás, például dolgozzunk valós álláshirdetésekkkel és önéletrajzokkal, interjú élményekkel.

V. AZ ÉLETPÁLYA-MODUL MÉRÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

Szakmai munkánk fontos része volt az önreflexió, ezért a foglalkozások végeztével minden tréner egy kérdőív formájában rögzítette tapasztalatait, melyeket eredményeit összesítve csatoltunk óravázlatainkhoz. Természetesen a diákok visszajelzéseire is aktívan építettünk. Hétről-hétre anonim kérdőív kitöltésével reflektálhattak az életpályás tanórákra, amelyek eredményeit folyamatosan kiértékelünk és felhasználtuk a fejlesztési folyamatban.

A csoportvezetésben vállalt szakmai feladatok minőségbiztosításának egyik garanciája a szupervízió vagy team-megbeszélés biztosítása volt a csoportdinamika aktuális kérdéseiről, a csoport együttműködésének mértékéről és a csoporttagok egyedi igényeinek kezeléséről, az áttekintés és az esetleges kihívások teamben történő megoldása, feldolgozása lehetővé tette a tervezett szakmai megvalósítás színvonalának megőrzését, az egyedi helyzetekhez történő optimális illeszkedést és a csoportvezetői tevékenységben való fejlődést.

V.1. AZ ÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA

Az értékelési folyamat kezdettől fogva a fejlesztési munka szerves része volt. Folyamatosan monitoroztuk a

- csoportdinamikai folyamatokat,
- a tartalom iránti érdeklődés mértékét,
- a módszertan eredményességét,
- saját tréneri működésünket, beleértve a trénerpárunkkal való együttműködés minőségét.

Számoltunk azzal, hogy az idő, felelősség, együttműködés/szerepek témáinak sorrendje a folyamatban alakul és az értékelés során bontakozik ki. Ezzel az érzékeny hozzáállással kezdtük meg a tevékenységünket. A visszajelzések legfontosabb értékelési szempontja az volt, hogy milyen módon tudjuk méginkább segíteni az életük alakulását tervező kamaszokat. A modul tartalmi felépítése egyszerre igazodott az iskolai folyamatokhoz és a diákokkal kapcsolatos elvárásokhoz és jelölt ki önálló utat a megalapozott szakmaválasztás érdekében. Tudatában voltunk annak, hogy a kezdeti, folyamatra vonatkozó elképzeléseinket szükséges lesz módosítanunk, igazítanunk a diákok befogadóképességéhez, szükségletéhez, tanulási és fejlődési igényéhez. A visszajelzések gyűjtésének módját írásban terveztük a megalapozott döntések igénye miatt.

Az értékelés több szinten történt:

- diákok megkérdezésével – írásbeli visszajelzés egy előre összeállított kérdőív segítségével,
- a trénerpárok tagjainak megkérdezésével – írásbeli visszajelzés egy előre összeállított kérdőív segítségével,
- a tréneres személyes találkozása során szóban,
- megfigyelés – a csoportszintű tartalmi előrehaladás és csoportdinamikai folyamatokat a tréneres szempontjából.

Diákértékelések

A diákértékeléseket minden foglalkozás végén mértük kérdőív segítségével, melyekben előre rögzítettük a tervezett gyakorlatokat.

Ha 1-1 gyakorlat módosult vagy nem valósult meg, akkor az előre elkészített kérdőívek használhatatlanná váltak, ezért annyiban változtattunk, hogy a gyakorlatok elnevezését a diákok írták be, az értékelési szinteket 1 és 6 között adtuk meg előzetesen (ld. VI.3. Melléklet). A diákoknak lehetőségük volt saját szavaikkal részletesen kifejezni, mi volt az a foglalkozáson, ami a legjobban tetszett nekik és azt is, ami a legkevésbé. A szabadon kitölthető részekbe több esetben írtak be hasznos információt a foglalkozással kapcsolatban, amelyek megerősítették a tapasztalatainkat vagy magyarázatul szolgáltak.

Pedagógusi önértékelések

3 csoportban páros tréneri vezetéssel dolgoztunk. Mindegyik csoportban a pár egyik tagja a Kilátó Központ munkatársa, a másik a gödi iskola tanára vagy mester tanára volt. A mester jelenléte didaktikailag indokolt volt: a diákok mesterség kitanulása miatt jelentkeztek az iskolába. Tehát a példaérték a mestereken keresztül intenzívebben jelent meg köztük.

A mesterek más szempontok alapján értékelnek, mint a trénerék és elméleti tárgyakat oktató tanárok, ezért a diákoknak mielőbb szükséges a mester által támasztott viselkedési és tudásbeli elvárásokkal találkozni. Az életpálya-tervezés során szintén mintaként szolgál a jelenlétük.

A tréneri visszajelzésre 2 formátumban született javaslat:

- az 1. egy szöveges értékelés volt, amely az alábbi szempontok alapján gyűjtött reflektív megfigyeléseket:
  - ✓ a csoportos gyűjtési feladatok eredménye,
  - ✓ tervezett tematika eredményessége,
  - ✓ csoportdinamika – megfigyelés,
  - ✓ páros vezetés,
  - ✓ továbblépés lehetséges iránya a tapasztalataim alapján.
- a 2. típusú kérdőív táblázatos formában a hasonló szempontok alapján, több részletben kérdezett rá a foglalkozás tapasztalataira:
  - ✓ teljesült és nem teljesült feladatok,
  - ✓ foglalkozás elérte célját vagy nem,
  - ✓ a nehézségek: mi hiányzott,
  - ✓ ami könnyen ment és amivel motiválhatók voltak a diákok,
  - ✓ fejlesztési javaslatok módszertani és tartalmi szinteken,
  - ✓ trénerpáros együttműködése.

A 2. típusú kérdőívet használtuk végig, egységesen. A trénerpárok ugyanabban a kérdőívben dolgoztak, volt olyan páros, ahol közösen töltötték ki a válaszokat és volt, ahol a páros mindkét tagja külön-külön írta le reflexióját (ld. VI.4. Melléklet).

Tréneri stábok

A trénerpárosok tagjai minden héten találkoztak, hogy értékeljék az előző foglalkozást és felkészüljenek a következőre. Az értékelés során mindenki külön-külön megfogalmazta tapasztalatait, hangsúlyt helyezve a személyes, szubjektív megéléseire. Ezek a reflexiók

lendítették tovább a következő foglalkozás konkretizálását, akár a tartalom, akár a módszertan tekintetében.

A tréneri stábok alkalmat adtak arra is, hogy az iskolai folyamatokat és az életpálya-modul tartalmát, módszertanát összehangoljuk, illetve a diákok egyéni fejlődési lehetőségét vagy adott esetben fejlesztési szükségleteit átbeszéljük.

Megfigyelés

A trénerök összetett feladathelyzetben voltak, hiszen feladatuk volt

- a diákcsoporthoz egészséges monitorozása,
- a kiscsoportos munkák során a kiscsoportok (4-5 kiscsoport/csoport) figyelemmel kísérése,
- a diákok egyéni működésének követése,
- a trénerrel való együttműködés,
- a feladatok instruálása, csoportfolyamatokkal való összehangolása,
- a saját mentális és érzelmi állapotuk stabilizálása.

A figyelemfaktorok azok a láthatatlan szálak, amelyek egy folyamat során végighúzódnak. Ezek mentén tudunk építkezni: értékelni egy adott szituációt, azt viszonyítani a tervezett elképzelésekhez, az elvárt kimenethez.

A diákok külön-külön is nagy figyelemigénnyel vettek részt a csoportban, amit az ellenállástól kezdve a szívélyes együttműködésig terjedő széles skálán tapasztalhattunk meg.

A megfigyeléseink alapján készültek az írásbeli reflexiók és a következő alkalom megtervezése mindig erre épült.

Foglalkozás-értékelések

A foglalkozás-értékelések során valamennyi, kontakt órára vonatkozó összeállítást adunk közre (ld. VI.6. Melléklet). Az értékelési szempontok a következők voltak:

- a kitűzött célok teljesülése feladat és fejlesztési szinteken,
- a diákok motivációja,
- a foglalkozás tapasztalatai alapján a továbblépés iránya.

Az összefoglaló értékelések az írásbeli tanári reflexiók, diákértékelések és a megfigyelések értékelései alapján kerültek megfogalmazásra. Ezen túl minden esetben a foglalkozás célja és a fejleszteni kívánt készségek, képességek, kompetenciák is megjelölésre kerülnek.

A 3 csoportban minden esetben eltérő módon valósult meg a tervezett folyamat. További fontos előzetes információ, hogy minden csoporton belül és a csoportok között is eltérő módon volt sikeres 1-1 gyakorlat. Siker alatt értettük azt, amikor a diákok bevonódtak, érzelmileg is elköteleződtek, lelkesen dolgoztak, reflexióikat nyíltan megfogalmazták.

A sokféle értékelési mód és szempont között mindig kerestük a közös pontokat, amelyek egymást erősítik és vagy a változtatás irányába vezetnek bennünket, vagy 1-1 bevált tartalmi, módszertani elemmé alakultak.

V.2. ÉLETPÁLYA-KOMPETENCIÁK MÉRÉSE

Az egyéni pályadöntést és a folyamatkövetést egyaránt segítette a Piarista Kilátó Központban zajló, megalapozó fejlesztő munka során meghatározott életpálya- és munkaerőpiaci kompetenciák mérése a tanévek elején és végén. A vizsgálatok eredményei kiindulópontként szolgáltak a tanulók egyéni fejlesztési terveihez.

A munkadiagnosztikai mérések során a tanulóknak lehetőségük nyílt „objektíven” is meggyőződni képességeikről, a pályaválasztásukhoz kapcsolódó elképzelésük helyességéről. A feladatok összeállítása során mindig az adott szakmaterülethez kapcsolódó legfontosabb készségeket/képességeket gyűjtöttük össze, és az ezekhez kapcsolódó vizsgálatokat végeztük el. Jellemzően *fizikai erőnlétet* (munkavégzésben való kitartást), *finommotorikát*, *munkavégzéshez szükséges stabilitást-állásbiztonságot*, mélységlátást mértünk és manipulációs, illetve komplex szenzomotoros vizsgálatokat végeztünk. A munkadiagnosztikai vizsgálat átlagosan 1-1,5 órát vesz igénybe, majd az adatokat a vizsgálatot végző személy rögzíti és elemzi.

Az életpálya-kompetenciákat vizsgáló kérdőív-csomag azokat az életpályépítéshez szükséges változókat mérte, amelyek mind az iskolai, tanulmányi sikerességgel, mind a munkavállalási sikerességgel jelentős mértékben összefüggenek.

A kérdőív olyan nemzetközi diagnosztikai eszközökre támaszkodik, mint az Átvezetési Diagnózis és Célgenerátor (Transition Assessment and Goal Generator, TAGG, Martin és mtsai, 2015), a Cline, Halverson, Petersen és Rohrbach (2005) által kidolgozott Diagnosztikus Füzet (Quickbook of Assessment).

Az életpálya-kompetenciák és az életpálya-tervezést meghatározó változásának vizsgálata céljából a tanulók a tanév elején és végén *online kérdőíves* vizsgálatban vettek részt, amely révén 15 pszichológiai dimenzió kapcsán kaptak visszajelzést a tanulók.

A kérdőív eredményei rámutatnak, milyen erőforrásokra (motiváció, énhatékonyság, kompetenciák, társas támogatás, alkalmazkodás) lehet támaszkodni a fejlesztés során. Emellett segítséget nyújtanak annak feltárásában is, hogy milyen *érdeklődéssel és foglalkoztathatósággal*, illetve *munkamóddal kapcsolatos tényezők* tekintetbe vételével érdemes pályatanácsadást alkalmazni. Ezen felül a mérőeszközök célja az is, hogy diagnosztizálni lehessen a diákok *céljait, terveit, önálló életvezetésük és pályaalköteleződésekük mértékét*.

Az önbevalláson alapuló (önértékelő) kérdőív-csomag alkalmas arra, hogy longitudinálisan (több egymást követő mérésben) lehessen vizsgálni a fiatalok pályaeorientációja szempontjából releváns változásokat, a fejlődés mértékét.

V.3. AZ ORIENTÁCIÓS ÉV TANULÓI ÉRTÉKELÉSE A PROGRAMFEJLESZTÉS VÉGÉN

A programfejlesztéseket kísérő kutatások egyik legfontosabb funkciója a fejlesztés folyamatára való reflektálás, a pedagógiai program és a programfejlesztési folyamat értékelése. A komplex programok létrejötte és gyakorlatba ültetése hosszú folyamat eredménye.

Egy kisebb volumenű pedagógiai program kifejlesztése, végső kialakítása, megvalósítása és elterjesztése több évig is tarthat. A pedagógiai program méretétől és a fejlesztés területétől (tantárgy, műveltségi terület, kompetencia, iskola, rendszer stb.) függetlenül a programfejlesztés folyamata olyan tevékenységrendszerből áll össze, amely arra irányul, hogy a program előtti

valamilyen bemeneti állapotból erőforrások, eszközök és módszerek segítségével a program megvalósítása során és után a megcélzott (jobb) kimeneti állapot (eredménye, hatás) jöjjön létre.

A *kvalitatív módszerű vizsgálat* alapján a tanulói visszajelzések szerint a leghasznosabb életpálya-modul elemek a szakmai ismeretekkel kapcsolatos tartalmak voltak:

- a munkahelylátogatások,
- jobshadowing,
- műhelyekben való munkák.

A tanulók számára az egyéni sikerek, kézzelfogható eredmények megtapasztalása, az erősségekre, a célokra és a jövőre való fókusz, valamint az egyéni odafigyelés, a segítő párral való munka tekinthető a legértékesebbnek.

A tanulók többsége beszámolt a kompetenciáiban való fejlődésről, az önbizalmuk növekedéséről és a célok megfogalmazásában is érték el fejlődést.

Az egyéni beszélgetés kapcsán (amikor az osztályfőnök egyesével elbeszélget mindenkiel 20 percben és átnézik milyen feladataik, elmaradásaik vannak, mi történt a héten, órákon, célokat tűznek ki) elsősorban az az észrevétel merült fel, hogy az év elején még hasznos heti 2x20 percben beszélgetni, de később, hosszabb távon már újabb célok hiányában lehetne ritkítani ezeket az alkalmakat.

A segítő pár mint programelem főként azon tanulók körében kapott pozitív értékelést, akik megtalálták a közös hangot a segítő párjukkal (osztályfőnökükkel), illetve akik az általuk preferált segítő párt kapták.

Az Okos doboz programelem kapcsán a tanulók többségének az volt a véleménye, hogy túl alacsony szintű elvárásokat, méltatlanul könnyű feladatokat tartalmazott. A diákok elmondása alapján a szövegértés, írás és olvasási kompetencia fejlesztése okozta a legnagyobb nehézséget számukra, egyrészt a mennyiség, másrészt az olyan feladatok miatt, amelyek a saját vélemény megfogalmazására irányultak.

A tanulók egyértelműen sikerként könyvelték el azt, hogy az általános iskolai kudarcok után a pályaorientációs évfolyamon voltak pozitív élményeik, eredményeik, úgy érezték, sokat fejlődtek a korábbiakhoz képest, növekedett az önbizalmuk és jobb tanulók lettek.

A megkérdezett diákok a fejlődésüket a programban részt vevő tanároknak és az előző iskolájukban megszokottól eltérő tanítási módoknak tulajdonították. A program egészét illetően a diákok fontosnak tartották, hogy reflektálhattak és információkat adhattak a saját helyzetükre vonatkozóan.

A diákok általánosságban úgy látták, hogy a pályaorientációs évfolyamon tanító tanárok mindig megpróbáltak alkalmazkodni a diákokhoz, hogy miként is kezeljék őket és milyen segítségre volt szükségük, amit a program igyekezett is biztosítani.

Ugyanígy fontos volt az is, hogy a program során kipróbálhatták a szakmákat és ezen ismeretek, tapasztalatok birtokában dönthettek a továbbiakról. Hozzáteve, hogy a megkérdezett tanulók túlnyomó többsége megmaradt az eredeti elképzelésénél.

A diákok körében a program általános értékelése elsősorban az általános iskolával, illetve a későbbi évfolyamokkal történő összevetésben jelent meg. Összességében az látható, hogy a

megkérdézett tanulók számára nem volt nehéz hozzászokni a pályaorientációs programhoz az általános iskola után, hiszen lényegében az akkori anyagot vették át újra, csak egy más rendszerben, ahol segítették őket, hogy ne maradjanak le.

Nem véletlen, hogy a tanulók szerettek volna az iskolában maradni és itt folytatni a tanulmányaikat, hozzátéve, hogy arról nem sok információjuk volt, hogy a 9. évfolyamokon miként zajlik az oktatás, értékelés, ami némi szorongást keltett bennük.

A pályaorientációs évfolyam és a szakképző évfolyamok oktatás- és órászervezésének, tanulási-tanítási környezetének, értékelési rendszerének összevetését a 9. évfolyamostok tudták megtenni, ők utólag szembesültek azzal, hogy milyen jelentősen eltér a kettő, ez nehézséget okozott számukra.

Az átállást megnehezítette az is, hogy a diákok nincsenek felkészülve sem a szakképző évfolyamok tanmenetére, sem arra, hogy bizonyos tantárgyak esetén teljesen mások a követelmények, egyáltalán nincs differenciálás – amely a pályaorientációs programban hangsúlyos elemként van jelen –, és a tanárok hozzáállása, tanítási módszere is teljesen eltér a pályaorientációs programban megszokottól.

Az átmenet hiányát az is jól mutatja, hogy a 9. évfolyamos tanulók elmondása szerint csak egy dolog, a segítő pár rendszere maradt meg a pályaorientációs programból, ráadásul változott a segítő párok személye. A segítő párokkal való beszélgetés során változó, hogy milyen tanulási és személyes témák merültek fel, de a tanulók elmondása szerint a tanulással kapcsolatos problémák megbeszélése a gyakoribb.

A tanulók oldaláról fontos, hogy egy tanárnak legyen humora, kedves, kitartó, türelmes, empátikus és segítőkész legyen. Kiemelten fontos a diákokkal való kommunikáció, a tananyag érthető elmagyarázása és a tanár-diák kapcsolat kölcsönös tiszteleten való alapulása. A diákok azt is hangsúlyozták, hogy a bemagolás helyett inkább arra kell fektetni a hangsúlyt, hogy megértsék az anyagot és fel tudjanak zárkózni, fejlődni tudjanak. Elmondásuk szerint ebben nagymértékben segített a program.

V.4. AZ ORIENTÁCIÓS ÉVFOLYAM PROGRAMFEJLESZTÉSÉNEK MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI SIKERKRITÉRIUMAI

A programfejlesztést követően az alábbi megállapításokban foglaljuk össze a sikert biztosító kritériumokat:

- Az oktatási intézmény tanrendjének megismerése, a közismereti tárgyakhoz és kompetenciafejlesztő foglalkozásokhoz történő kapcsolódási pontok kijelölése, az egymást erősítő tanulási élmények megtervezése a pedagógusok és személyes segítő párok (mentorok) bevonásával.
- A báziscsoportokban az élménypedagógia eszköztárának felhasználásával, páros csoportvezetéssel zajlik a gyakorlatok instruálása és feldolgozása - a szakiskola azon munkatársaival, akik a szakmák bemutatását és a gyakorlati ismereteket oktatják.
- A csoportvezetői tevékenység során a kétpólusú tapasztalati tanulás (önismereti belátásokat eredményező, fizikai és lelki aktivitást igénylő feladatok, és az oktatási intézményben

megtanulható szakmák saját élmények mentén való felfedezése) lehetőségeiből a diákok abban az esetben tudnak számukra hasznos információkat kinyerni, ha a csoportvezetők pedagógiai szemlélete és a tanulókkal való kapcsolódási képessége egymással összeegyeztethető. Tehát a tematika „hard” elemei; az információk átadása, a keretek tartása, a csoport belső szabályainak ismertetése, az alkalmazott technikák pontos bemutatása, a szakmákhoz kapcsolódó tájékoztatások egyensúlyban vannak a csoportdinamika fejlődését szolgáló, ún. „soft” vezetői képességekhez (többek között a visszajelzési kultúrát segítő, a konfliktuskezelés sikerességét támogató, a bizalom épülését serkentő technikákhoz).

- Kiemelt hangsúlyt kap a diákok számára biztosított értékelési, visszajelzési felületek átgondolt alkalmazása, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy az általuk megtapasztalt élmények és belátások hasznosságának mértékéről érzelmi és fizikai akadályok nélkül, anonim módon megnyilvánulhassanak – ezzel aktív szereplőivé válnak annak a fejlesztői tevékenységnek, amely a pilot program előrehaladtával a szakmai tartalom érvényességét és más oktatási intézmények felé való megoszthatóságát is reálissá teszi.
- A tartalomfejlesztés korszerűségének segítése érdekében a témában fellelhető szakirodalom megismerése, a módszertanok sokszínűségének és alkalmazásának mély és alapos ismerete folyamatos kihívást teremt a csoportok munkatervét kialakító stáb számára, ebben fontos segítséget jelent a Kilátó más munkacsoportjaiban dolgozó szakemberekkel való szoros formális és informális együttműködés, szakmai és emberi támogatás.
- A csoportvezetéshez szükséges szellemi és érzelmi munka, illetve a diákok viselkedésének megfelelő kezelését szolgáló lelki stabilitás elengedhetetlen feltétele a rendszeres esetmegbeszélés és a szupervízió – a Kilátó szakmai vezetése ebben a kérdésben kiemelkedő figyelemmel kíséri és támogatja a csoportvezetők személyes egészségét, önreflexiós folyamatait és az esetleges véleménykülönbségek kreatív és termékeny megoldásait.
- A tudományos értelemben vett érvényesség érdekében a Kilátó Központ kutatási tevékenysége és mérési technikáinak minősége folyamatosan háttérrel és biztonságot teremt a csoportvezetéshez felhasznált gyakorlatokhoz, így elérhetővé válik, hogy a diákokkal való munka innovatív, komfortzóna határokon átívelő tanulási módokat kínál fel, az érzelmi biztonság és az optimális munkamélyiség megtartásával.
- A program kiemelkedő értéke a körülményekre való reagálás közvetlensége, a gyakorlatok szinte azonnali korrekciója, tisztázása és fejlesztése, ez az extrém mértékű rugalmasság kizárólag abban az esetben tud magas szakmai minőségű eredményeket hozni, ha a csoportvezetésekre való felkészülés során a tervező munkacsoport több megoldási lehetőséget is felismerni és rögzíteni képes egy-egy gyakorlat megfogalmazása során, mind a diákok egyedi feladatmegoldási igényeiből, mind a belátások különbségeiből fakadó kihívások megoldásához.

A program kiemelkedő értéke a körülményekre való reagálás közvetlensége, a gyakorlatok szinte azonnali korrekciója, tisztázása és fejlesztése voltak. Ez a nagymértékű rugalmasság kizárólag abban az esetben tud magas szakmai minőségű eredményeket hozni, ha a csoportvezetésekre való felkészülés során a tervező munkacsoport több megoldási lehetőséget is képes felismerni és rögzíteni egy-egy gyakorlat megfogalmazása során, mind a diákok egyedi feladatmegoldási igényeiből, mind a belátások különbségeiből fakadó kihívások megoldásához.

A módszertani változásokkal párhuzamos időszakban az oktatási intézmény részéről érkezett igénynek megfelelően a csoportvezetők személyi adottságaiban is változás formálódott – a korábban aktuálisan időkerettel rendelkező szakember jelenléte helyett a már korábban is életpályatervezéssel foglalkozó pedagógus – mesterek csatlakoztak a Kilátó munkatársaihoz a csoportvezetői munkában.

A báziscsoportokban minden esetben eltérő módon valósult meg a tervezett folyamat, és minden csoporton belül és a csoportok között is eltérő módon volt sikeres egy-egy gyakorlat. Sikernek tekintettük azt, amikor a diákok bevonódtak, érzelmileg is elköteleződtek, lelkesen dolgoztak, reflexióikat nyíltan megfogalmazták. A modul tartalmi felépítése egyszerre igazodott az iskolai folyamatokhoz és a diákokkal kapcsolatos elvárásokhoz és jelölt ki önálló utat a megalapozott szakmaválasztás érdekében.

Kitekintés

A programfejlesztési időszak tapasztalatai alapján az orientációs évben tanító pedagógusok elfogadták, hogy a tanulói fejlődés nem csak tantárgyi eredményességben érhető tetten, hanem az életpálya-kompetenciákban elért változások is fontos hatással bírnak a szakmai orientáció megalapozásában és fenntartásában.

Az életpálya-kompetenciákban elért fejlődés hozzájárul a kitartó tanuláshoz, a sikeres jövő elővételezéséhez. A 2019-ben indult mérésorozatunk egyik célja a méréses módszerek implementációja volt.

További kihívást jelent a tesztekkel mért kompetenciák sztenderdjeinek felállítása, annak meghatározása, hogy az orientációs évfolyam esetében milyen kimeneti eredmények felelhetnek meg a korosztálynak vagy mi jelezheti az attól való elmaradást. További fejlesztést igényel, hogy a mérésekkel megvalósuló visszajelzés összhangba kerüljön az egyéni fejlesztési tervekre épülő pedagógiai gyakorlattal.

Az életpálya-kompetenciák tanulási kompetenciákkal való összefüggései további fontos kutatási célokat jelenthetnek, hiszen a motiváció, figyelem, önállóság, tanulási technikák, érzelmi-társas kompetenciák erősítése a tanulási kompetenciákra és tanulmányi eredményekre is pozitív hatással lehet.

A programok folyamatos figyelemmel kísérése és értékelése hozzájárul a programok fejlesztéséhez, fenntartásához és adaptálhatóságához. Ezért javasolt a program mérés-értékelési rendszerének fenntartása, illetve fejlesztése, valamint a fejlesztés folyamatának és eredményeinek nyomon követése, folyamatos értékelése.

BIBLIOGRÁFIA

- Czető K., Galsa L., Győrik E., Lázár L., Lénárd S. és Szivák J. (2021). *Zöldellő életfának gyönyörű-szép ága. Orientációs évfolyam a magyar szakképzésben*. Piarista Rend Magyar tartománya, Budapest
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., & Taylor, R. D. (2011). The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions, *Child Development*, 82 (1), 405–432.
- ELGPN (2013). Az Európai Pályaorientációs Szakpolitikai Hálózat Szakszótára: ELGPN Glossary, magyar fordítás
www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/hungarian/az-europai-palyaorientacios-szakpolitikai-halozat-elgpn-szakszotara-elgpn-glossary/
- ELGPN (2013). Az élethosszig tartó pályaorientációs szakpolitika fejlesztése: Európai Kézikönyv, magyar fordítás
- Glied H., Nagy Z.É. és Lázár L. (2021). Kibontakozást és tanulást segítő szolgáltatások sajátos nevelési igényű fiataloknak a gödi orientációs évben. XXI. *Országos Neveléstudományi Konferencia*, Konferenciakötet.
- ITM (2019): Szakképzés 4.0. – A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmai politikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira.
www.api.ikk.hu/storage/uploads/files/szakkepzes_40pdf-1590612271838.pdf
- Martin, J. E., Hennessey, M. N., McConnell, A. E., Terry, R. A., Willis, D. M., & Bailey, C. (2015). *Transition assessment and goal generator*. University of Oklahoma.
- OECD (2004). *Career Guidance and Public Policy: Bridging the gap*
- OECD (2015). *Fostering And Measuring Skills: Improving Cognitive And Non Cognitive Skills To Promote Lifetime Success*. OECD Education Working Paper, No. 110.
- Oettingen, G. és Gollwitzer, P. (2010). Strategies of setting and implementing goals: Mental contrasting and implementation intentions. In J. E. Maddux (Ed.), *Social psychological foundations of clinical psychology* (pp. 114-135). New York: Guilford.
- Orosz G. (2018). *A sajátos nevelési igényű fiatalok pályaorientációs felmérésére szolgáló mérőeszközök fejlesztésének eredményei*. Tanulmány. Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő Központ
- Török R. (2017). *A pályadöntések mesterei*. Print & Pixel House Kiadó, Budapest.

- Török R. és Csíkos Cs. (2022). Rugalmas tanulási utakon: tanulási és életpálya-tervezési kompetenciák mérése a Gödi Szakképzési Centrum orientációs évfolyamán. *Iskolakultúra*, megjelenés alatt
- World Economic Forum, WEF (2016). *New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning through Technology*. Switzerland

Az életpálya-modul programfejlesztése során az alábbi kötetek, feladatgyűjtemények inspiráltak bennünket:

- Rudas János (2007). *Delfi örökösei - Önismereti csoportok - elmélet, módszer, gyakorlat*. Lélekben Otthon Kiadó Oriold és Társai Kiadó
- Rudas János (2011). *Javne örökösei - Fejlesztő tréningcsoportok - elvek, módszerek, gyakorlatcsomagok*. Oriold és Társai Kiadó
- Linda B. Sweeney és Dennis Meadows (2004). *Rendszergondolkodás játékosan*. SoL Intézet
- ARTPAD konzorzium (2018). *Tréneri kézikönyv – Játékokkal és drámával a korai iskolaelhagyás ellen*. ARTPAD Projekt, 2015-2018- 2015-1-UK01-KA201-013630
- EUROGUIDE Kézikönyv, magyar változat (2021). *Hogyan beszéljünk fiatalokkal érzékeny társadalmi kérdésekről? – Ötletgyűjtemény és módszertani segédanyag fiatalokkal foglalkozó szakemberek számára*. Demokratikus Ifjúsági Alapítvány, Political Capital
- Erasmus Plus Stratégiai partnerség a szociális érzékenység fejlesztéséért (2017). *Tréneri kézikönyv - Érzékenyítő tréningek elmélete és gyakorlata*. 2015-1-HU01KA201-013623

VI. MELLÉKLETEK

VI.1. TANMENET ÖSSZEFOGLALÁSA

TEMATIKUS EGYSÉG	FOGLALKOZÁSOK TÉMÁJA	FEJLESZTENDŐ ÉLETPÁLYA-KOMPETENCIA	KAPCSOLÓDÓ EREDMÉNY-ELVÁRÁSOK		TÉMÁK/ KULCSFOGALMAK
ÉRTÉKEK ÉS ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖK	Családi örökség Értékek Érdeklődés, tulajdonságok	tanulási kompetencia tervezési kompetencia munkavállalási, vállalkozói kompetencia	ismeret:	A tanuló megismeri, milyen főbb munkamódok, érdeklődési területek, munkaértékek vannak.	jövőkép identitás önmeghatározás
			készség:	A tanuló felismeri munkaérdeklődési területeit	
			attitűd:	A tanuló képes felismerni a célkitűzés és tervezés előnyeit, és pozitívan szemlélni azokat. A tanuló pozitív attitűdöt, szokásokat és belső motivációt alakít ki a tanulás iránt.	
PÁLYAISMERET	Munkamódok Munkakörnyezet Szakmák	tervezési kompetencia munkavállalási, vállalkozói kompetencia	ismeret:	A tanuló megismeri, milyen főbb munkamódok, érdeklődési területek, munkaértékek vannak.	egyéni értékek, munkamódok, érdeklődési területek
			készség:	A tanuló felismeri a rá jellemző munkamódokat, munkaértékeket. A tanuló felismeri munkaérdeklődési területeit.	
			attitűd:	A tanuló belső motivációt alakít ki az életpálya-építés iránt.	
TERVEZŐI GONDOLKO-DÁS	Probléma definiálása Ötletelés Prototípus készítés	tervezési kompetencia	ismeret:	A tanuló példák alapján felismeri a jövőorientációt és a tervezést igénylő helyzeteket.	tervezés, célkövetés, siker/kudarcc, realitás, információgyűjtés, tájékoztató lehetőségek, önreflexió (cél)
			készség:	A tanuló képes felismerni azokat a helyzeteket az életében, amelyek tervezést igényelnek.	
			attitűd:	A tanuló képes felismerni a célkitűzés és tervezés előnyeit, és pozitívan szemlélni azokat.	
DÖNTÉSI STRATÉGIÁK	Milyen a jó döntés? Döntési szempontok, érvelés és prioritizálás Életpálya-döntések	döntési kompetencia	ismeret:	A tanuló képes egy-egy döntési helyzetet áttekinteni és a döntés szempontjából fontos információk mentén, prioritásokat felállítani.	mérlegelés, döntési helyzetek, befolyásoló tényezők
			készség:	A tanuló képes releváns kérdéseket feltenni egy döntési helyzetről.	
			attitűd:	A tanuló képes saját döntéseire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.	
CÉLOK	Célkijelölés Élelcélok	"tervezési kompetencia döntési kompetencia problémamegoldási kompetencia"	ismeret:	A tanuló megismeri azokat a tervezési helyzeteket, amelyek az életpálya-építésében várhatóak lesznek.	referenciaszemélyek hatása, munkamódok, tapasztalatok, információk
			készség:	A tanuló képes saját rövid- és hosszú távú célokat és terveket megfogalmazni. A tanuló képes céljaihoz és terveihez kapcsolódó konkrét lépéseket, módszereket megfogalmazni.	
			attitűd:	A tanuló képes saját terveire úgy tekinteni, hogy azok várhatóan sikeres eredményt hoznak majd.	
MUNKAERŐ-PIAC	Önéletrajz, motivációs levél Diák munka	munkavállalási, vállalkozói kompetencia	ismeret:	A tanuló nyári és diák munka lehetőségeket ismer meg	álláskeresés, álláspályázat, kiválasztás, önéletrajz, motivációs levél
			készség:	A tanuló reálisan fogalmazza meg erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit.	
			attitűd:	A tanuló belső motivációt alakít ki az életpálya-építés, munkatapasztaltszerzés iránt.	

VI.2. ÓRAVÁZLAT SABLONJA

TEMATIKUS EGYSÉG	
FOGLALKOZÁS TÉMÁJA	
FOGLALKOZÁS SORSZÁMA	
TANÓRA SORSZÁMA	
FOGLALKOZÁS IDŐPONTJA	
TÉMÁK/KULCSFOGALMAK	
FOGLALKOZÁS CÉLJA	

FEJLESZTENI KÍVÁNT ÉLETPÁLYA-KOMPETENCIA	KAPCSOLÓDÓ EREDMÉNY-ELVÁRÁSOK	
	ismeret:	
	készség:	
	attitűd:	

TEVÉKENYSÉG MEGNEVEZÉSE	TEVÉKENYSÉG	TEVÉKENYSÉG	TEVÉKENYSÉG	IDŐGÉNY	ESZKÖZIGÉNY	LINK

VI.3. DIÁK ÉRTÉKELÉS

FOGLALKOZÁS TÉMÁJA	
FOGLALKOZÁS SORSZÁMA	
FOGLALKOZÁS IDŐPONTJA	

Diák értékelés	1	2	3	4	5	6	RÉSZLETES KIFEJTÉS
A kitűzött célok teljesülése							
Meg tudtál-e oldani minden feladatot? (1: egyet sem, 6: mindet sikerült megoldanom)							
Mennyire voltak nehezek a feladatok számodra? (1: nagyon nehezek voltak, 6: nagyon könnyűek voltak)							
Tanultál-e valamit a mai órán? (1: egyáltalán nem, 6: volt értelme itt lennem)							
A diákok motivációs szintje							
Érdekesek voltak-e a mai feladatok? (1: egyáltalán nem, 6: teljesen lekötöttek)							
Tudtál-e a mai feladatokhoz kapcsolódni? (1: egyáltalán nem kapcsolódtam be az órai munkába, 6: minden feladatban részt vettem)							
Cselekvési és munkaformák alkalmazhatósága							
Mennyire múlt rajtad a mai feladatok sikere? (1: egyáltalán nem, 6: minden feladatban aktív voltam)							
Foglalkozásvezetés minősége							
Mennyi figyelmet kaptál az óra közben? (1: túl keveset, 6: túl sokat)							
Zavart bármi munka közben? (1: semmi sem, 6: több dolog is elvonta a figyelmem)							
Kommunikáció alakulása							
Ha volt kérdésed, kaptál-e rá választ? (1: nem kaptam, 6: minden kérdésemre választ kaptam)							
Hallottál-e mindent, amit a tanárok elmondtak? (1: alig hallottam valamit, 6: minden érthető volt)							
Mennyire tudtad követni, ami az órán történt? (1: már az elején lemaradtam, 6: végig tudtam, hol tartunk)							

VI.4. PEDAGÓGUSI ÖNÉRTÉKELÉS

FOGLALKOZÁS TÉMÁJA		
FOGLALKOZÁS SORSZÁMA		
FOGLALKOZÁS IDŐPONTJA		
	Értékelés: 1-6-ig terjedő skálán	RÉSZLETES KIFEJTÉS
A kitűzött célok teljesülése (1: egyáltalán nem teljesült, 6: teljes mértékben)		
Sikerült-e a kitűzött célokat megvalósítani? Okozott-e valami nehézséget?		
A tanulók életkori sajátosságainak, képességeinek megfelelő volt-e a tananyag?		
Világos volt-e az óra üzenete a tanulók számára?		
Mennyiben sikerült a tervezett feladatokat véghezvinni? Szükség volt-e módosításra, Ha igen, miért?		
A diákok motivációs szintje (1: rendkívül alacsony, 6: nagyon magas)		
Mennyire sikerült a diákokat foglalkoztató életkérdéseket összekapcsolni a tananyaggal?		
Volt-e olyan rész, ami kedvet adott a tanulóknak az egyes feladatokhoz?		
Felébresztette-e valami az érdeklődésüket?		
Miért kaptak dicséretet, elismerést? Mivel sikerült őket motiválni?		
A csoporttagok viselkedése mutatott-e ellenállást, és ha igen, milyen eszközök segítettek ennek csökkentését?		
Cselekvési és munkaformák alkalmazhatósága (1: nem szolgálták a kitűzött cél elérését, 6: tökéletes választás volt)		
Célravezető volt-e az alkalmazott munkaforma? Az üzenet megértését segítette-e?		
Hogyan boldogultak a tanulók az órán alkalmazott cselekvési és munkaformákkal?		
Foglalkozásvezetés minősége (1: nem sikerült kézben tartani a folyamatot, 6: minden a tervezettnek megfelelően alakult)		
Hogyan alakultak a csoportviszonyok és csoportfolyamatok?		
Mennyire befolyásolták zavaró körülmények az óra menetét?		
Voltak-e nehézségek, melyek befolyásolták az óra menetét?		
Milyen volt az időgazdálkodás? Sikerült-e a tervezettnek megfelelően haladni?		
Kommunikáció alakulása (1: nem sikerült az üzeneteket a célszemélyekhez eljuttatni, 6: mintaértékű volt a felek közötti kommunikáció)		
Megfelelő volt-e a kommunikáció a diákokkal?		
Sikerült-e a figyelmet és a figyelmet biztosítani?		
Megfelelő volt-e a hangerő, a beszédstílus, a szóhasználat?		
Milyen volt a csoportvezetők közötti együttműködés?		
Továbblépési lehetőségek		
A foglalkozás tapasztalatai alapján szükségesnek látsz-e módosítást? Ha igen, sorold fel szerkezeti, tartalmi javaslataid!		
Van-e olyan javaslatod, mely a jelen foglalkozásra épülő tevékenységeket, foglalkozásterveket befolyásolja. Ha igen, sorold fel, kérlek!		

VI.5. ÉRTÉKELÉSEK ÖSSZEGZÉSE

FOGLALKOZÁS TÉMÁJA	
FOGLALKOZÁS SORSZÁMA	
FOGLALKOZÁS IDŐPONTJA	
FOGLALKOZÁS CÉLJA	
FEJLESZTENI KÍVÁNT KOMPETENCIÁK ÉS AZOK SZINTJE	
A KITŰZÖTT CÉLOK TELJESÜLÉSE FELADAT ÉS FEJLESZTÉSI SZINTEKEN	
A DIÁKOK MOTIVÁCIÓJA	
CSOPORTVISZONYOK ÉS FOLYAMATOK ALAKULÁSA	
A FOGLALKOZÁSOK EGYMÁSRA ÉPÜLÉSÉNEK TÁMOGATÁSA / NEHÉZSÉGEI AZ AKTUÁLIS CSOPORTFOLYAMAT HATÁSAIT TEKINTVE	
A FOGLALKOZÁS TAPASZTALATAI ALAPJÁN A TOVÁBBLÉPÉS IRÁNYA	

ISBN 978-615-01-5590-6

9 786150 155906